

NOVI

ODMEV

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA
SLOVENSKI DOM

ŠTEVILKA 8
JUNIJ 1999

BESEDA UREDNIKA

Na sestanku urednikov časopisov manjšin v Republiki Hrvaški so se nekateri uredniki časopisov, ki izhajajo občasno, pritoževali, da imajo težave s prispevki in sodelavci. Mi takih težav nimamo. Preglavice nam povzročajo predolgi prispevki ali pa prispevki, ki so sicer kakovostni, vendar ne ustrezajo zasnovi našega časopisa. Novi odmev je glasilo Slovenskega doma.

Novi odmev se skuša odzvati na vse dogodke v društvu, z informacijami o sedanosti in preteklosti Slovenskega doma. Vsebina in rubrike so tako oblikovane. Zadruga uredništva je precejšnja: ne bi želeli izgubiti sodelavcev in njihove dobre volje za pisanje prispevkov. Saj smo prosili za sodelovanje. Ne preostane nam drugega kot - škarje! Skajšati prispevek, po možnosti tako, da ne okrneš tistega, "kar je avtor hotel povedati", torej bistva prispevka. Užaljenosti zaradi "škarij" ne bi smelo biti. Režejo namreč tudi prispevke članov uredništva in urednika. V prvi vrsti! Če imamo obilo zanimivih prispevkov, nekatere preložimo na naslednjo številko. Po aktualnosti. Če pa ne ustrezajo uredniški zasnovi našega glasila, bo njihova usoda: ali uredniški koš (pravzaprav ga nimamo) ali - po želji - vrnitev prispevka avtorju. Tako je tudi v primeru, če avtor ne dovoli krajšanje in če ni možnosti, da bi iz njega naredili (z dovoljenjem avtorja) nadaljevanje.

Pišite nam še naprej, kratko (tipkano stran, največ stran in pol) in berite Novi odmev. Je brezplačen. In ne zamerite. Jaz že nisem. Tudi tale prispevek je bil skrajšan!

Silvin Jerman

VSEM ČLANOM
SLOVENSKEGA DOMA IN VSEM
BRALCEM NOVEGA ODMEVA
ČESTITAMO DAN DRŽAVNOSTI
REPUBLIKE SLOVENIJE!

JIRIJ DIENSTBIER V SLOVENSKEM DOMU

V organizaciji Zveze slovenskih društev na Hrvaškem, Veleposlaništva Češke Republike, Urada OZN v Republiki Hrvaški in Koordinacije hrvaških društev prijateljstva je bilo 12. februarja pripravljeno srečanje s posebnim poročevalcem Združenih narodov za človekove pravice **Jirijem Dienstbierom**. Na srečanje so bili povabljeni predstavniki hrvaškega političnega in javnega življenja, tuji diplomati ter predsedniki in člani parlamentarnih strank. Jiriju Dienstbieru je dobrodošlico v Slovenskem domu zaželel predsednik društva **Darko Šonc**. Dienstbier je v dobrem razpoloženju in prijetnem ozračju navzočim spregovoril o odgovorni nalogi, ki jo opravlja v Republiki Hrvaški. Predsednica Sveta nacionalnih manjšin **Sanja Tabaković-Zoričič** je visokega gosta seznanila s prizadevanji za spremembe in dopolnila ustavnega in volilnega zakona ter zakona o društvih, s katerimi bi v celoti zagotovili vse pravice in svoboščine nacionalnih manjšin na Hrvaškem. Izročila mu je dokumente, ki so bili poslani na številne uradne naslove na Hrvaškem. Ker doslej med pristojnimi ni bilo razumevanja, je visokega gosta prosila, naj pomaga pri reševanju perečih vprašanj. Predsednik Zveze slovenskih društev **Šonc** je Dienstbiera seznanil z nepravilno in diskriminatorno potezo, ko so bili Slovenci izbrisani iz preambule hrvaške ustave. Izročil mu je dokumente in protestno izjavo, s katero Zveza slovenskih društev na Hrvaškem zahteva odpravo krivice, ki je v nasprotju s hrvaško ustavo, ter predlaga vrnitev pridobljenih pravic in vrnitev v ustavo, kjer so imeli Slovenci svoje ime in prostor od leta 1990 do leta 1997. Tudi predstavnik Bošnjakov je Dienstbieru izročil dokumente o izbrisu muslimanske nacionalne manjšine iz hrvaške ustave. Seznanil ga je z dosedanjimi prizadevanji za vrnitev v ustavo. Visoki gost je ob koncu srečanju odgovarjal na številna vprašanja navzočih.

Franc Strašek

KAJ BO Z NAŠIMI PROSTORI?

Slovenski dom letos praznuje 70. obletnico delovanja. Že pol stoletja so zbirališče članov društva prostori na Masarykovi ulici 13. Tu pripravljamo razstave, koncerte, predavanja, manjše gledališke predstave, projekcije in družabna srečanja. Tu potekajo predavanja tujih veleposlanikov v Zagrebu, pa pouk slovenskega jezika, vaje pevskega zbora, srečanja duhovne sekcije Anton Martin Slomšek..., tu je knjižnica s prek 5 tisoč slovenskimi knjigami, tu nastaja naše glasilo Novi odmev, tu je sedež Zveze slovenskih društev na Hrvaškem. Toda že dalj časa se soočamo z nevarnostjo, da bomo zaradi denacionalizacije ostali brez prostorov. Po zdaj dostopnih podatkih razlaščen lastnik izrecno zahteva njihovo vrnitev v naturi, vključno s 50% površine, ki so od lanskega poletja v lasti Republike Hrvaške. Po "črnem scenariju" bi utegnile mestne oblasti tej njegovi zahtevi ugoditi že letos poleti; avgusta bo namreč poteklo obdobje, ko smo bili zakonsko zaščiteni najemniki. Razumemo lastnikov interes, prav tako razumemo prizadevanja hrvaških organov oblasti, da denacionalizacijo izpeljejo v skladu z zakoni. Vendar ti zakoni dopuščajo možnost, da se razlaščenec škoda poravnava na drugačne načine. Še zlasti, če nepremičnine uporabljajo društva narodnostnih manjšin. To možnost zagovarja tudi Svet narodnostnih manjšin v Republiki Hrvaški, naklonjeni pa so ji tudi v Uradu za manjšine pri Vladi Republike Hrvaške. Da bi preprečili najslabšo možno rešitev (izselitev iz Masarykove 13), smo aprila pisali predsedniku hrvaške vlade **Zlatku Mateši**, podpredsedniku Hrvaškega državnega sabora **Vladimirju Šeksu** in predsedniku slovenske vlade **Janezu Drnovšku**. Upamo, da bodo pokazali razumevanje za reševanje - v tem hipu - največjega problema našega društva!

(iš)

OBCNI ZBOR SLOVENSKEGA DOMA

Člani Slovenskega doma so na 52. občnem zboru, ki je bil 10. marca, z navdušenjem pozdravili kakovost dela v letu 1998. Po ugotavljanju kvoruma je bilo izvoljeno delovno predsedstvo: **Darko Šonc, Polona Jurinič** in **Silvester Kmetič**. Predsednik nadzornega odbora **Bojan Kožar** je natančno in strokovno poročal o materialnem in finančnem poslovanju ter o zaključnem računu za leto 1998. Poudaril je, da je po ugotovitvah nadzornega odbora Slovenski dom tudi lani posloval v duhu skrbnega gospodarja. Predsednik Slovenskega doma **Darko Šonc** je poročal o bogati kulturno-prosvetni dejavnosti. Plastično in analitično je spomnil na prireditve v posameznih mesecih minulega leta: od številnih umetniških razstav, predavanj, koncertov in gledaliških predstav iz Slovenije in Hrvaške, do proslav državnih praznikov Slovenije in predavanj tujih veleposlanikov akreditiranih v Republiki Hrvaški. Kakovost izvedenega programa prijetno preseneča. Če upoštevamo, da so ves čas potekali še pouk slovenskega jezika, maše v slovenščini in petkova druženja, da redno izhaja časopis *Novi odmev*, lahko ugotovimo, da smo imeli v letu 1998 bogato, kakovostno in vsestransko kulturno-prosvetno dejavnost. Šonc je poročilo sklenil s predlogom načrta dela, akcij in usmeritev v letu 1999. Poudaril je, da je trenutno najbolj pereče vprašanje, kaj bo s prostori Slovenskega doma. Na koncu se je zahvalil vsem članom Slovenskega doma, še posebej marljivim sodelavcem, ki so najbolj zaslužni, da je Slovenski dom postal naš drugi dom, da se v njem počutimo prijetno in sproščeno. Predsednika Šonca je občni zbor za njegov trud, prizadevanje in uspešno vodenje Slovenskega doma nagradil z burnim ploskanjem. Večer se je tradicionalno nadaljeval ob kozarčku vina. Slovenska pesem je v zagrebško noč donela do zgodnjih jutranjih ur.

Franc Strašek

SREDE Z VELEPOSLANIKI

Že tradicionalno predstavljane tujih veleposlanikov na Hrvaškem smo 28. aprila nadaljevali z **Georgyjem Csotijem**, veleposlanikom Madžarske. Veleposlanik Csoti je po poklicu elektroinženir, zato je predavanje začel z gospodarskimi temami. Dejal je, da je trgovinska menjava med državama neverjetno majhna, čeprav sta imeli Hrvaška in Madžarska skozi zgodovino zelo tesne stike in sta bili tudi gospodarsko navezani ena na drugo. Predstavniki držav si zdaj prizadevajo, da bi menjavo povečali. Pripravlja se tudi podpis meddržavnega sporazuma o prosti trgovini. Madžarski gost je bil zelo kritičen do mednarodnih natečajev, ki jih razpisuje Hrvaška. Madžarska se je potegovala za nekatere koncesije (reško pristanišče, hotele...) in velikokrat imela najboljše ponudbo. Toda koncesijo je dobil nekdo drug ali pa je bil natečaj iz neznanih razlogov razveljavljen. Takšno vedenje ne daje resne slike o Hrvaški, ki se želi vključiti v Evropsko unijo. Madžarska in Hrvaška sta strateški partnerici in zato bo Madžarska pomagala, da Hrvaška postane čimprej stalna članica Partnerstva za mir. Za kulturno sodelovanje je Georgy Csoti dejal, da se razvija dobro in da se pripravlja celo mjuzikl o slavni osebah, ki so pomembne tako za hrvaško kot madžarsko zgodovino. Na vprašanje iz publike, kako gleda na kosovsko krizo, je veleposlanik odgovoril, da bo Madžarska sprejela vse begunce, ker je to zapisano tudi v njihovi ustavi, po potrebi pa bo še posebej zaščitila svojo nacionalno manjšino v Jugoslaviji. Glede manjšin je veleposlanik dejal, da je to vprašanje med Hrvaško, Slovenijo in Madžarsko rešeno po najvišjih evropskih standardih in da je lahko za vzgled drugim državam. *Darko Šonc*

BELOKRANJCI SLOVENSKEMU DOMU

Društvo Belokranjcev in prijateljev Bele krajine iz Novega mesta je 16. aprila pripravilo koncert v spomin na **dr. Zvoneta Babiča**. Koncert je bil v Kulturnem centru Janez Trdina v Novem mestu. V prekrasni dvorani (nekdanji Dom JLA) se je kljub slabemu vremenu zbralo veliko ljudi. V prvem delu koncerta so člani KUD Vodomec predstavili pesmi z zgoščenke "Prvi let". Tamburaška skupina Vodomec je iz Bele krajine. Spoznanje in volja, da želijo več, sta jih vodila v ustanovitev tamburaške skupine, v kateri igrajo lastno glasbo in priredbe tujih sklad. Glasbena smer etnopop jim omogoča, da v ljudsko glasbo vključijo tudi elemente popularne glasbe. V drugem delu koncerta je nastopil Zagrebški akademski tamburaški orkester. Ansambel je bil ustanovljen leta 1990 z namenom, da pokaže in razširi izrazne možnosti tamburice kot instrumenta. Neguje narodne pesmi, ljudske napeve, zabavno in jazz glasbo. Orkester veliko snema in spremlja številne znane hrvaške pevce popularne glasbe. Tokrat so pod vodstvom dirigenta **Zlatka Potočnika** na zadovoljstvo novomeške publike pokazali vrhunsko uigranost in umetniški dosežek. Dolgotrajno ploskanje je bilo dokaz uspešnega nastopa. Spretni organizatorji so po koncertu v predvorju dvorane pripravili degustacijo belokranjskih vin. Poskusili smo najboljša vina iz nepozabnega letnika 1997, po izboru dipl. ing. **Katarine Merlin**. Na švedski mizi pa so bile pripravljene dobrote, kot za največjo poroko. **Martin Bajuk**, glavni organizator in promotor prireditve, nas je presenetil z novico, da je izkupiček prireditve namenjen Slovenskemu domu v Zagrebu. Vstopnica je stala 1.500 tolarjev. Bili smo na resnično izjemnem kulturno-umetniškem večeru, pa tudi na vrhunskem gastronomskem dogodku. Dragim Belokranjcem - velika hvala tako za lepe trenutke kot za finančno pomoč.

Darko Šonc

SESTANEK UPRAVNEGA ODBORA

Pred občnim zborom Slovenskega doma je predsednik **Darko Šonc** sklical sejo upravnega odbora. Na seji, ki je bila 9. februarja, so obravnavali tekoča vprašanja, posebna pozornost pa je bila namenjena sklicu občnega zbora in dogovoru o višini članarine za leto 1999. Obširna razprava je potekala v prijetnem ozračju, potrjen je bil dnevni red občnega zbora, posamezniki so dobili zadovoljive, kar je nujno za nemoten potek občnega zbora. Med drugimi so bili sprejeti tudi naslednji sklepi:

- nadzorni odbor bo pregledal stanje materialnega in finančnega poslovanja v letu 1998 in o ugotovljenem podal pisno poročilo,

- stanje inventarja bo pregledala komisija v sestavi: **Slavko Kramar, Tone Lah** in **Silvester Vidič**,

- članarina za leto 1999 znaša 30 kun.

Franc Strašek

DUHOVNA SEKCIJA
ANTON MARTIN SLOMŠEK

SLOVENCİ NA STEPINČEVEM GROBU

Kardinal Alojzij Stepinac - vojni zločinec ali svetnik? Kako izbirati med tako nasprotnimi informacijami? V duhovni sekciji Anton Martin Slomšek ta izbira ni bila težka, saj je kar precej članov te sekcije poznalo blaženega Stepinca. Še se spominjajo, kako je kot zagrebški nadškof v pridigah bodril in tolažil vernike med vojno. Prepričal nas je tudi naš član, ki je Stepinca bolje poznal, s trditvijo, da Stepincu svetost ni bila položena v zibelko, ampak je v svetosti rasel in napredoval. In tudi s trditvijo, da je Stepinčevo veličino razbral iz tistega, kar so o njem napisali njegovi nasprotniki. Dovolj je podatkov, kako se je Stepinac kot zagrebški nadškof zavzel za Slovence, ki so bili izgnani na Hrvaško, kako je slovenske duhovnike nastavljal na svoje župnije, da jim je s tem olajšal breme izgnanstva. Kako je protestiral pri predsedniku takratne države Paveliću, ko so v Jasenovcu ustaši ubili sedem slovenskih duhovnikov. Zato se je misel, da bi se Stepincu zahvalili s slovensko mašo, kaj hitro utrnila. Skupina, ki se zbira pri slovenski maši v Zagrebu, bi se v veliki katedrali kar izgubila. Toda kot bi bilo že vnaprej poskrbljeno, skrbita za slovenske maše leskovška dekanija iz ljubljanske nadškofije in videmska iz mariborske škofije. Prav iz teh dveh škofij so Nemci pregnali Slovence med drugo svetovno vojno, med njimi veliko duhovnikov. Oba dekana g. **Anton Tr-**

pin in g. **Milan Kšela** sta prevzela breme organizacije - od dogovarjanja z zagrebško nadškofijo do skrbi za romanje. Z dvanajstimi avtobusi so se pripeljali romarji iz Slovenije, med njimi je bilo blizu 150 pevcev in 25 duhovnikov. Pri maši so peli združeni pevski zbori obeh dekanij in pevski zbor duhovne sekcije Anton Martin Slomšek. Mogočna velikonočna pesem Kristus je vstal je bil primeren uvod v slovesno koncelebrirano mašo. Vse prisotne je pozdravil s pristrčno dobrodošlico zagrebški pomožni škof msgr. dr. **Vlado Košič**. V pridigi je o življenju in delu blaženega Stepinca izčrpno govoril njegov postulator dr. **Juraj Batelja**. Vse tisto, kar je Stepinac dobrega naredil za Slovence, Jude in Srbe med drugo svetovno vojno, je bilo na njegovem sojenju zamolčano. Čeprav je bila marsikatera dokumentacija uničena, je resnica kljub temu prišla na dan. Maša je vključno s sprošnjami vernikov izzvenela v dostojno in hkrati pristrčno zahvalo, saj je bilo v katedrali videti veliko srečnih obrazov. In tudi pevci kar niso mogli prenehati s petjem, ko so se ljudje poslavljali od Stepinčevega groba. V tem mašnem slavju je bilo poleg zahvale nedvoumno še eno sporočilo, da si Slovinci v Zagrebu kot tudi v matični domovini želimo boljše sosedske odnose s Hrvati kot nam jih danes kroji politika.

Martina Koman

PREDSTAVITEV 7. ŠTEVILKE NOVEGA ODMEVA

Na že uveljavljen način smo 3. marca predstavili novo številko Novega odmeva. Navzoče je pozdravil predsednik društva **Darko Šonc**, o vsebini pa je spregovoril urednik **Silvin Jerman**. Opozoril je na nekatere prispevke in njihove avtorje. Za 7. številko Novega odmeva smo pripravili tudi pogovor z uglednim glasbenikom **Preradom Detičkom**, našim rojakom, Mariborčanom in članom Slovenskega doma, ki je nedavno proslavil 30. obletnico delovanja na Glasbeni akademiji v Zagrebu. Prav on je popestril naš večer: pripravil je imeniten koncert hornistov. V njegovi organizaciji je nastopil kvartet hrvaških hornistov, članov Zagrebške filharmonije. Predstavitve se je končala s tradicionalno kroniko **Marijana Horna**. Po tem pa... Se ve ...

S. Ernest

V SPOMIN...

Duhovna sekcija A. M. Slomšek je zopet izgubila članico. Zapustila nas je **Vjera Fiamengo**, po rodu Hrvatica. Rojena je bila pred 79 leti daleč od Slovenije na otoku Visu. Zanimivo je bilo njeno srečevanje s Slovenci. Kot dekle je pela v cerkvenem zboru, zaradi lepega glasu tudi kot solistka, učila se je igrati na orgle. V tem času je v filmu "In življenje teče naprej" pela namesto znane slovenske igralka Ide Kravanja - Ite Rine. Po drugi svetovni vojni se je poročila z Antejem Fiamengom, univerzitetnim profesorjem sociologije. Možu je bila v pomoč pri njegovem strokovnem delu pot ju je vodila v Zagreb, Sarajevo in nato zopet v Zagreb. Ante Fiamengo je bil kot partizan med drugo svetovno vojno nekaj časa v Sloveniji. Kljub težkim časom je ohranil lepe spomine na Slovenijo, kjer sta pozneje z ženo Vjero več let preživljala dopust. Doživela je še eno srečanje s Slovenci; njena sestra se je poročila in živela v Mariboru. Gospa Fiamengo je pokazala svojo plemenitost, ko je več let vztrajala ob bolnem možu, ga bodrila in negovala ob istočasni skrbi in vzgoji svojih dveh hčerk. Po moževi smrti in ko sta tudi hčerki zapustili dom in si ustvarili družini, je ostala sama. Da samota ni bila tako boleča, se je včlanila v pevski zbor Slovenskega doma. Zadnja leta je pela samo v pevskem zboru duhovne sekcije A. M. Slomšek. Do bolezni je bila najbolj zvesta članica, redno je prihajala na pevske vaje in k slovenskim mašam. Na romanjih je s tiho zbranostjo skušala vsrkati čim več lepote slovenske zemlje, bogatilo pa jo je duhovno kulturno doživetje ob petju pri bogoslužju. Zaradi oslabelosti srca se zadnje čase ni več mogla udeleževati romanj, do zadnjega pa se je z nami družila v Zagrebu. Na pogrebu ji je pevski zbor zapel v slovo. Hvaležni smo ji za njen zgled plemenitosti, spoštovanja slovenskega naroda in kulture. Naj ji bo Bog za vse bogat plačnik!

Martina Koman

PRI NAJ- STAREJŠI ZAGREBŠKI SLOVENKI

Ko smo brskali po starih zapisih, smo zvedeli, da v Zagrebu živi soproga nekdanjega odbornika in zelo aktivnega člana Slovenskega doma, **Marija Prezelj**

roj. Kovač. 11. marca je praznovala 101. rojstni dan. Naša delegacija jo je ob tej priložnosti obiskala s šopkom cvetja in ji zaželela, da bi ji naslednje leto lahko čestitali kot osebi, ki živi v treh stoletjih. Gospa Prezeljeva se je razveselila našega obiska. Obdarila nas je s prepevanjem venčka slovenskih pesmi. Bila je čudovita! Poslovlili smo se navdušeni. Še veliko zdravja in petja!

S.J.

IZ ŽIVLJENJA PEVSKIH ZBOROV ZAPELI SMO NA REVJI PRIMORSKA POJE

Pevski zbor Slovenskega doma je sodeloval na 30. reviji "Primorska poje", ki je po besedah predsednika Zveze pevskih zborov Primorske **Rudija Šimca**, zbrala doslej največje število pevskih zborov. Od 6. marca do 18. aprila je bilo v 25 primorskih krajih organiziranih 28 koncertov, na katerih je nastopilo kar 172 zborov. Revija Primorska poje je izraz bogate pevске tradicije Primorske. Na njej nastopajo zbori iz Slovenije, Italije, Avstrije in Hrvaške.

Naš zbor je sodeloval drugič, nastopili pa smo 9. aprila v gradu Dobrovo v Goriških Brdih. Iz Hrvaške sta sodelovala še mešani zbor Triglav Split (18. aprila v Postojni) in mešani zbor Bazovica Reka (19. marca v Novi Gorici).

Na pot smo se odpravili ob 12. uri na sam dan nastopa. Na zadnji važi našega zbora, dan pred nastopom, je naš pevovodja **Franc Kene**, hkrati vodja poti, kot je sam dejal, uvedel "prohibicijo" na alkoholne in gazirane pijače. Prepovedal je, do nadaljnjega, tudi "glasno" govorenje in samovoljno prepevanje. Vse pa zato, da bi naša pesem na nastopu iz spočitih grl lepo zadonela. Zato je bilo v avtobusu nenavadno tiho. Na drugih podobnih potovanjih se je po avtobusu vselej razlegala pesem. Tokrat pa nič. Toda na poti skozi Vipavsko dolino se je za spremembo oglašil naš pevovodja, ki nam je pripovedal o ljudeh in življenju v teh krajih. Prebral nam je tudi članek o Goriških Brdih in Dobrovem, kraju, kamor smo se napotili. Po pet urah vožnje smo lačni in žejni prispeli na Briški grič v gostilno Bavdaž. Tja nas je pripeljala naša vodnica po Brdih **Hema Markovič**. V gostilni nas je že čakala "dobrodošlica" v kozarčku in bilo je konec "prohibicije". Pred kosilom smo zapeli skladbo "Oče naš", toda naše petje, iz več razlogov, ni bilo zadovoljivo. Zato nam je pevovodja dejal, da če mislimo tako peti na nastopu, je bolje, da se takoj vrnemo v Zagreb. Glede zlahatne kapljice pa je priporočil, da naj ne pogledamo pregloboko v kozarec. Večina je nasvet spoštovala, nekateri pa so pili miže.

Od šestih zborov, ki so se udeležili prireditve, smo bili na vrsti tretji. Pod vodstvom pevovodje Franca Keneja smo zapeli pet skladb: Luna sije (J. Fleišman/M. Hubad), Roža na poljani (A. Kranjc), Sijaj, sijaj lunica (V. Vodopivec), Tri međimurske pjesme (V. Žganjec) in Jurjevanje (E. Adamič/M. Kokol). Naše petje so poslušalci nagradili s ploskanjem. Izredno smo bili presenečeni, ko nam je predsednik Zveze pevskih zborov Primorske **Rudi Šimac** z izbranimi besedami zahvale podaril tri leta sušeni pršut ter po buteljko vrhunske briške rebule za vsakega pevca. V imenu našega zbora se je za darilo zahvalil podpredsednik upravnega odbora **Franc Strašek**. Spregovoril je tudi nekaj besed o delovanju Slovenskega doma ter gostiteljem izročil naše darilo. Po prireditvi je bila v osnovni šoli skupna večerja za vse udeležence. V prijetnem vzdušju je po večerji odmevala pesem globoko

PRIMORSKA POJE

Prelepa Primorska poje vsak zbor melodije svoje.

Tudi mi iz srca smo peli, iskreno vse razodeli.

Je dolga pot do Primorske, ceste so široke in ozke.

Toda kamorkoli vodi nas pot, tako lepo res ni povsod.

Nepozaben pogled na snežne planine in na Goriške ravnine.

Tu prisrčni so ljudje, radi izpolnijo vse želje.

Vesele so narave, brez tega ni prave zabave.

Prijazno so nas sprejeli, kot svoje nas objeli.

Z dobrotami nas počastili, bogato nas tudi obdarili.

Ko naše petje je minilo, sledil pršut je in rebula za darilo.

To pozabili ne bomo nikdar, v spominu nam ostal bo vsak dar.

Klara Žel

v noč, enkrat iz ust enega, drugič drugega zbora... V premorih je igrala godba in marsikateri par se je zavrtel v taktu polke in valčka. Prizorišče smo zapustili med zadnjimi, saj se nismo hoteli vrniti v Zagreb preden se zjutraj začne redni mestni promet. Poslovlili smo se od prijaznih gostiteljev ter z obotavljanjem odšli v avtobus, ki nas je čakal pred šolo.

Nočna vožnja po Brdih s pogledom na nešteto luči v Solkanu in Novi Gorici in na prizore, ki so se od ovinka do ovinka nenehano preminjali, je na nas naredila nepozaben vtis. Ob bolj umirjeni vožnji v dolini se je spet oglasila pesem, kot vedno ob takšnih priložnostih.

Število prepevajočih se je proti jutru čedalje bolj zmanjševalo, saj je utrujenost naredila svoje. V Zagreb smo prispeli, ko se je že danilo. Bili smo obogateni za še eno lepo doživetje.

Silvester Vidič

PRŠUT

Bili smo na prireditvi Primorska poje, kjer so nas - kot je že zapisal naš **Silvester Vidič** - prijetno presenetili z velikim pršutom, zavitim v lep celofan in

na lepem stojalu. Vsak pevec je dobil še buteljko kraške rebule. Vino smo si odnesli domov, kjer smo ga poskusili v domačem krogu, pršut pa smo prinesli v Slovenski dom. Dogovorili smo se, da ga načnemo na prvih pevskih vajah. K pokušini pršuta smo povabili predsednika **Šonca**, podpredsednika **Straška** in glavnega urednika Novega odmeva **Jermana**. Na žalost se je zborovodja **Franc Kene** opravičil, ker je imel ravnano ta dan pomemben sestanek. Pršut smo namestili na stojalo, Silvester Vidič pa je odrezal prvo rezino in nato še vse ostale. Na mizo v veliki dvorani smo zložili še veliko dobrot (solate, pecivo, vino), ki so jih priskrbeli člani in članice, ki so aprila slavili rojstni dan (**Božica Latinčič**, **Smiljka Štingl**, **Marijan Dirnberk**...). Pršut je bil zares "fajn" in krožniki so bili v hipu prazni. Kmalu so zmanjkale tudi druge dobrote. Ko smo pili domača vina, smo ugotovili, kako zelo se priležejo z dobrim pršutom. Smo delali, peli in se pogovarjali, pa spet peli... prišel je nov dan, in marsikdo je odšel v petek, čeprav je v Slovenski dom prišel v četrtek... Tako smo proslavili in močno zmanjšali podarjeni pršut, nekaj malega pa smo ga še pustili. Ne samo zato, ker nismo mogli vsega pojedsti, ampak tudi zato, ker smo ga želeli prihraniti za našega dirigenta Franceta Keneja. Tudi on si ga je zaslužil!

Miroslava-Maria Bahun

PIKNIK S TVOJO ŽENO

V naši dvorani je 21. aprila gostovala **dramska skupina društva Bazovica z Reke**. Uprizoritev enodejanke Andreja Jelačina **Piknik s tvojo ženo** nas je prijetno presenetila. Že ob vstopu v dvorano smo imeli vtis, da smo prišli na zeleno gozdno jaso, kar je zasluga scenarista **Alojza Usenika**. Veselo, ob glasbi sta v dvorano prikoralala **ONA** (srečno poročena) igralka **Loredana Jurkovič** in **ON** (srečno poročen) igralec **Alojz Usenik**. Pomešala sta se v publiko, kjer sta gledalcem postregla z žganjem in vinom. Nismo takoj doumeli, da smo mi **ONI**, torej tisti, ki so navzoči na pikniku - kar je tudi pisalo ob navedbi vlog na plakatu. Iznajdljivost reških igralcev in režiserja **Alojza Usenika** nas je spretno vodila v komedijo, ki se ukvarja s problemom sodobne žene, njenega položaja v družini in njene želje za enakopravnostjo. V vlogo **NJIH** smo se še bolj vživeli, ko so nas pogostili z na odru sveže pečenimi čevapčiči. Nasmejali smo se ob zapletu situacije... vse do trenutka, ko je avtomobilska hupa napovedala, da na piknik prihajata njuna zakonska sopotnika (verjetno tudi srečno poročena). Komedije je bilo konec. Preživeli smo prijetno in prisrčno urico. Ne preseneča nas, da ima slovenska dramska skupina z Reke za seboj številne uspešne nastope.

S.J.

VEČER S POEZIJO IN PROZO PAPEŽA JANEZA PAVLA II.

12. maja smo spoznali avtorski opus **Karola Wojtyła** - papeža **Janeza Pavla II.** Njegovo poezijo in prozo je iz poljščine v hrvaščino prevedel **Milivoj Slaviček**. Izbrana dela so dostopna v knjigi **Pjesme**. Na začetku večera je o Karolu Wojtyli spregovoril **Dalibor Blažina**. Seznanil nas je s tistimi razsežnostmi papeževe biografije, ki jih še najmanj poznamo. Papež-pesnik, papež-dramatik in papež-umetnik besed... se je v zgodovino poljske književnosti 20. stoletja vpisal pod pseudonimi (**Andrzej Jawien, Stanislaw Gruda, Piotr Jasien**) in to iz enega osnovnog razloga: ne civilna ne cerkvena biografija (institucionalna nasproti vsem) ne bi smela zaseničiti najbolj intimne razsežnosti njegove osebnosti, v kateri se poezija pojavlja kot dopolnitev življenjskega in verskega, kot korektor znotraj mističnega izkustva - spoznanja Boga.

Papeževe pesmi so nam predstavili priznani igralci **Ljubica Jović, Zlatko Crnković** in **Ivica Kunej**. V ritmu verzov in kot valovi so se izmenjavali ženski in moški glasovi, globoki in globji so prodirali do srca. Pesmi **Povedi me, Učitelju..., Nad studentem u Sikaru, Zrela pribranost, Otpor** što ga misli pružaju izrazima, **Nadahnuće** ne ostaje u rukama... imajo korenine v reli-

giozni predanosti **Karola Wojtyła**. Kot pesnik se je **Wojtyła** pojavil na straneh **krakowskega tednika "Tygodnik Powszechny"** v začetku petdesetih let. Potem je do 70-ih let objavljaval pesniške cikluse: **Pjesme o skrivenom Bogu, Pjesme o sjaju vode i Majke, Misao** je čudnim prostranstvom, **Kamenolom ...** V dveh desetletjih in pol je njegova poezija obnavljala filozofsko, redko kdaj pa tudi čustveno angažiranost. Poezija **Karola Wojtyła** je samo en vidik papeževega delovanja, vendar pa bi brez njega le težko razumeli **Človeka Papeža**, njegovo energijo in njegov zanos. **Ivica Percl** nam je zapel pesem **Ivanova molba**, ki jo je sam uglasbil na papeževo liriko. Lep večer nam je še polepšal **Zoran Šonc**, ki je na klavirju zaigral odlomke iz **Varšavskega koncerta** in **Chopinovo Domotožje**.

Miroslava-Maria Bahun

LIKOVNI SVET - WORLD OF THE ART

Sredi aprila se je v Slovenskem domu predstavil **mednarodni likovni informator iz Celja Likovni svet - World of the Art**, in sicer z grafikami vrhunskih akademskih avtorjev iz Slovenije, Hrvaške, Italije in Zvezne republike Jugoslavije. Mednarodni likovni informator **Likovni svet** izhaja kot mesečnik in obravnava likovne dejavnosti za vse starostne skupine, od otrok do akademskih slikarjev. Objavlja mednarodne nagradne razpise in njihove izide, poročila o likovnih kolonijah, razstavah, extemporih in dejavnostih galerij. **Likovni svet** je povezan s svetovnimi centri za otroška likovna dela (**Japonska, Indija, Anglija, Kitajska, Poljska, Makedonija, Jugoslavija, Argentina, Češka** itn.) in tudi s časopisi, namenjeni likovni kulturi v svetu. **Likovni svet** izhaja v Štarih pri Celju od leta 1995, ustanovitelj in urednik revije pa je **Mihailo Lišanin**. Na razstavi v Slovenskem domu je bilo predstavljanih 22 avtorjev: **Lojze Spacal** (Italija), **Bogdan Borčić, Klavdij Tutta, Klementina Golija, France Godec, Karel Zelenko, Tjaša Celestina, Luka Popič, Jožica Medle, Damjana Plešnar, Peter Marolt, Boris Štrukelj** (Slovenija), **Risto Antunović, Seida Belegović, Peter Šadi, Kadić Golija** (ZRJ), **Vitold Košir, Solidea Guerra, Jože Rebernak, Nevenka Miklenič, Boris Roce, Ivan Lacković**

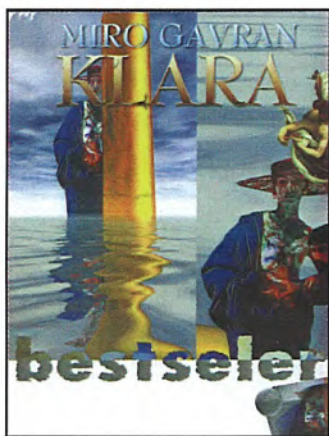
Croata (Hrvaška). Razstavo je odprl slovenski veleposlanik v Zagrebu **Boštjan Kovačič**. V umetniškem programu so nastopali mladi talenti iz Maribora (glasbeni kvartet, solo pevka, recitator in plesalka moderne plesa), sicer dijaki **Srednje ekonomske šole Maribor**, ki jih je spremljala profesorica **Dunja Bežjak**.

NISO POZABILI MATERNEGA JEZIKA

O dogodku je 21. aprila pisal tudi slovenski dnevnik **Večer**. V članku so navedene tudi besede dijakinje 2. letnika **Srednje ekonomske šole Petre Kozmos**: "Starejši ljudje so bili zelo prijazni in nekateri so se celo hoteli pogovarjati v slovenščini. To me je zelo presenetilo. Lepo se mi zdi, da svojega maternega jezika še niso pozabili, pa čeprav živijo že vrsto let v Zagrebu".

(M.L./D.B./V.)

PREDSTAVITEV KNJIGE "KLARA"

18. maja smo imeli v gosteh znanega in cenjenega hrvaškega pisca in dramaturga **Mira Gavrana**, ki nam je skupaj s prevajalko **Sonjo Polanc** predstavil slovenski prevod svojega romana Klara. Roman je izšel v založbi Inmara iz Brežic. Pisec je napisal roman v prvi osebi ženskega spola in z globokim poznavanjem ženske psihologije.

Po besedah književne kritičarke **Janje Pogačnik** gre za roman, ki ga bomo prebrali na dušek in ki nas ne bo pustil ravnodušne. Za Slovence, ki živimo na Hrvaškem, pomeni prevod tega romana še en most in še en prispevek k večjemu razumevanju med Slovenci in Hrvati. Naj vas seznanim še z naslovi nekaterih del iz bogatega opusa tega plodnega hrvaškega pisca, ki so prevedena v dvanajst tujih jezikov in za katero je prejel številne nagrade.

Romani: Pozabljeni sin, Kako smo si lomili noge, Klara.

Drame in komedije: Kreontova Antigona, Mož moje žene, Ljubezni Georgea Washingtona, Iščem moža s kulturo srca, Ko umira igralec, Noč bogov, Shakespeare in Elizabetha, Pozabi Hollywood...

Knjige za mladino: Zaljubljen do ušes, Poskusi pozabiti, kako je očka zapeljal mamo, Srečni dnevi...

Irena Hribar-Buzdovačić

SLOVENSKI PEVCI NA HRVAŠKIH ODRIH

Po seriji prispevkov o slovenskih "slavčkih" na hrvaških odrih, ki smo jo objavljali od prve do pete številke Novega odmeva, nam je avtorica teh napisov, priznana hrvaška novinarka in glasbena kritičarka **Marija Barbieri** priredila še predavanje o naših pevcih. Gosta večera sta bila naša člana in priznana pevca **Noni Žunec** in **Tomislav Neralić**. Še enkrat smo se seznanili z življenjsko in umetniško potjo Frana Gerbiča, Josipa Nollija, Irme Polak, Josipa Rijavca, Maria Šimenca, Josipa Gostiča, Josipa Križaja, Ivana in Rudolfa Francla, Nonija Žunca in Janeza Lotriča. Predavanje je bilo popestreno s tonskimi posnetki naših pevcev. Lotriča smo poslušali kot Era, Križaja kot Zimskega, Rijavca v Cavalerii Rusticani, Gostiča v Lohengrinu, Šimenca v Glumačih in Žunca v Tosci. Posebej zanimiv je bil posnetek intervjuja z Josipom Gostičem iz leta 1959, ko je naš umetnik v simpatični mešanici slo-

venščine in hrvaščine govoril o svojem življenju in karieri. Z veseljem smo prisluhnili tudi obema gostoma, Žuncu in Neraliću, ki sta obujala spomine o svojih nastopih in sodelovanju z ostalimi našimi umetniki.

Polona Jurinić

Ob tem predavanju se je rodila ideja, da bi Slovenski dom v sodelovanju z **Marijo Barbieri** njene zapiske o naših umetnikih izdal kot posebno knjižico, v kateri bi ostali zapisani podatki o njihovem velikem prispevku k slovenski, hrvaški in evropski kulturi. Prav tako bi bilo do-

bro izdati knjižico o slovenskih športnikih na Hrvaškem v sodelovanju z **Olgo** in **Vilkom Luncerjem**.

SLOVENSKI PLANINARI U POSJETU SLOVENSKOM DOMU

U subotu, 24. travnja održan je VII. tradicionalni planinarski pohod po Medvednici - "Nikola Tesla" - pohod u organizaciji PD "Ericsson-Tesla". O tom pohodu već smo opširnije pisali u Novom odmevu broj 5. Svake godine se, na opće zadovoljstvo, odaziva sve više slovenskih planinarskih prijatelja. Tako ih je ove godine bilo 38 iz raznih mjesta Slovenije, a od tog broja 29-ero planinara posjetilo je Slovenski dom, da se upoznaju s aktivnošću Slovenaca u Zagrebu i uvjetima u kojima djeluju. Na dan pohoda dočekali smo ih na peronu Glavnog kolodvora, srdačno se s njima pozdravili, šetajući i usporenim razgledanjem krenuli prema Domu u Masarykovoj: kroz Importanne centar, kraj Esplanade, Botaničkog vrta skrenuli smo na Marulićev trg kraj spomenika don Frani Balića, kraj stare sveučilišne knjižnice i kratko se zadržali ispred spomenika Marku Maruliću, koji je prije dva dana otkriven. Zatim smo uz Hrvatsko narodno kazalište i Masarykovom stigli do doma. Ispred smo se zaustavili i pokazali im prošle godine otkrivenu spomen ploču Hinku Nučiću. S obzirom, da je većina slovenskih planinara bila iz Maribora, s posebnim su interesom razgledali ploču od mariborskog granita i ljubljanskog mramora. Predsjednik PD "Planika" iz Maribora, **Franci Rajh**, djelatnik je i Mariborskog gledališča, pa je dao dodatne informacije o bračnom paru Hinku Nučiću i Viki Podgorski, o dvije tako važne osobe kako za mariborsko, tako i za zagrebačko kazalište. U prostorijama Doma slovenski planinari srdačno su dočekani od naših članova, a u ime Doma pozdravio ih je predsjednik **Darko Šonc**. Uz dobro-

došlicu u domu, Zagrebu i Medvednici, upoznao ih je ukratko s djelovanjem Slovenskog doma. Franci Rajh je u ime PD "Planika" za trajnu uspomenu na taj posjet poklonio grafiku, koja je odmah postavljena na zid u dvorani "Moja dežela". Dragi nam gosti održali su i kratki kulturni program recitirajući nekoliko svojih pjesama i uz razgledavanje prostorija doma, srdačnom razgovoru i druženju vrijeme je brzo prolazilo, pa je trebalo poći na nove "zadatke". Planinari kojima su se pridružili i neki članovi Slovenskog doma krenuli su na Medvednicu. Zbog kratkoće vremena povezli smo se žičarom i pješice preko vrha Sljemena posjetili i razgledali Sljemensku kapelicu i uz Tomislavov dom i "Grafičar" došli na mjesto zvršetka pohoda. Svi planinari koji su posjetili Slovenski dom ostali su prenočiti na Medvednici (u planinarskim domovima "Risnjak" i "Grafičar") i u nedelju uz pratnju našeg vrijednog **Željka Matišina** obilazili dalje Medvednicu - do Kamenih svata i Jablanca. Poslije podne su se vlakom vratili kući. To je bio jedan lijepi i srdačni susret, doživljaj za pamćenje.

Zdenko Jurinić

Ispravak iz prošlog broja: U članku "Tradicionalni - planinarsko zgodovinski pohodi" pogrešno je otisnuto, da je organizator pohoda na Javorne PD "Litija". Organizator pohoda na Javorne je PD "Idrija".

DUBRAVKA DRENŠKI IN DOC KVINTET

Še en prijeten večer smo preživel 19. maja, ko se je v društvenih prostorih z 22-imi akvareli na svili predstavila naša članica, mlada umetnica **Dubravka Drenški**. Rodila se je v Krapini in dobro govori slovenski jezik, saj je končala srednjo šolo v Celju. Leta 1990 se je vpisala na fakulteto v Zagrebu, kjer živi še danes. In njena prva samostojna razstava v Zagrebu je bila ravno ta v Slovenskem domu. O umetnici je govoril znani likovni kritik **Josip Depolo**, ki je o njej napisal: "Ovo Dubravkino cvijeće, slikano akvarelom na svili, živi svojim pravim slikarskim životom. Nije to uvenulo i prešano cvijeće iz herbarija dje-

vojačkih spomenara. Usprkos tome što je akvarelom i svilom u opasnoj blizini dopadljivosti i bolećivih raspoloženja, ono je očuvalo miris i životnu snagu plodne zemlje".

Dubravka Drenški je izdelala tudi svileno kravato z znakom našega društva in številko 70, ki simbolizira jubilej Slovenskega doma.

Drugi del prireditve je bil koncert DOC kvinteta **Stjepana Plavca**, ki nas je z evergrini ponesele v stare čase. Zaigrali so tudi plesno glasbo. Zavrteli smo se v taktu valčka, polke in džeza. Na kratko se jim je z orglicami pridružil tudi naš **Zvonko Beker**. Glasbeniki so nam podarili zdravilo za dušo, mi pa smo morali pokazati nekaj telesne kondicije. Na zadnjo skladbo je plesal samo še en par. Nekateri so se bali, da bo starega plesalca zadel infarkt. Vendar se je vse dobro in veselo končalo. Društvo je celo dobilo nove člane iz kroga Dubravke Drenški in DOC kvinteta.

S. Ernest

V PETEK SE DOBIMO

Prvi petki v februarju, marcu, aprilu in maju so samo potrdili, kako zelo priljubljena so takšni družabni večeri. Voditelja, tako imenovani **starejši kolega Marijan** in **mlajši kolega Silvin**, pred obveznim predstavljanjem novih članov in čestitanjem rojstnih dnevo, vselej poskrbita za kratek vesel program. Kaj sta pripravila to pomlad? Uvedla sta novega, **še mlajšega in manjšega kolega Slavka**. Med seboj so se pogovarjali v "venčku" šal. Dvakrat so parodirali - in to v sodelovanju z občinstvom - zelo gledano televizijsko nadaljevanko Esmeraldo. S tem v zvezi je bila izvedena smešnica o spremembi imen in priimkov, če jih čitamo na španski način, kjer se črka J bere kot H, H pa kot J.

Bali smo se, da bo na aprilskem srečanju slab obisk, ker smo ga sklicali na velikonočni petek. No, tradicija prireditve "V petek se dobimo" je zmagala. Obisk je bil zadovoljiv. Kot prvoaprilski šala se je bral "dopis" o tem, kaj vse bodo Mestna skupščina, HTV in NK Croatia prispevali za proslavo 70. obletnice društva. **Cveta** (občasna sodelavka) je predstavila slovenske velikonočne običaje in nas s tem uvedla v praznovanje tega praznika. Kolegi voditelji so si priskrbeli tudi mlajšo, vendar višjo kolegico

Polono, ki se je kaj hitro in dobro znašla v raznih vlogah. Ko je Marijan na majskem srečanju žagal desko in se pri tem spotil, je med brisanjem potu dejal, da mu gre težko od rok, ker je pila stara... Takrat pa je Polona zarobantila in dejala: "Pa kaj, če sem *pila*, saj sem *pila* za svoj denar!" Naj bo, čeprav Polona še ni tako stara. Tudi slavljenci so se že navadili in z veseljem sodelujejo, ko dobijo mikrofon. Navada prvih petkov, je pač navada. Konča se z vprašanjem voditeljem: "Kaj boste pripravili za naslednji prvi petek?" Za njih je vsak prvi petek nov problem. Vendar se je doslej še vedno v zadnjem hipu pojavila gospodična "Inspiracija". Ali pa se s predlogom oglasi kakšen član... in srečanje gladko steče.

Sima Hoje

DALEKE ZEMLJE JUŽNE AMERIKE

Prrijateljica Slovenskog doma iz Murske Sobote **Marinka Jerič**, nam je 31. ožujka kroz slike i priču, u pratnji južnoameričkog melosa, približila daleke krajeve Južne Amerike.

Njezin prvi korak na tlu Južne Amerike bio je Lima, glavni grad Perua, otkuda su Španjolci otjerali Inke, starosjedioc Perua. Živopisna tržnica s vrevom turista i stanovnika, monumentalni spomenik Francesca Pesara, osvajača iz vremena koloniziranja Južne Amerika... sve je to zabilježila kamera naše gošće. Vidjeli smo i diapozitive Cuzca, koji je smješten na visini 3800 m, te očuvanih ruševina drevnih hramova Inka. Na temeljima starog zida izgrađena je crkva Santo Domingo. Ostaje tajna kako je kamenje prenešeno do ovog mjesta. Slijedeći cilj je podnožje vrha Machu Pichu, skrivenog grada, koje su Inke sačuvala od najezda španjolskih osvajača. Grad je otkriven godine 1911.

Putovanje se nastavlja prema Boliviji. To je vrlo siromašna i neizgrađena zemlja. Glavni grad je La Paz, što znači mir. Živopisna tržnica sa povrćen i voćem. Uglavnom više vrsta krompira, govori se o 120 vrsta koje se uzgajaju. Poznavali su i metode konzerviranja krumpira kao dehidriranog škroba, što govori o visoki razvijenoj civilizaciji, koja je očito nestala. Visoravni ove zemlje, gdje žive ljudi nalaze se na visinama 2100 do 3200 m. Vrhovi Andskog gorja postali su privlačni planinarima-alpinistima Europe početkom dvadesetog stoljeća. Slovenski planinari su prvi puta bili u Andama 1970. god. Tu se ljudi bave stočarstvom i prerađuju vunu. Osim lame, uzgajaju se alpake.

Put autobusom kroz Čile je bio udobniji, jer je Čile bogatija zemlja. Španjolci su ovuda prevozili zlato, srebro i kositan u luke Pacifika, na svoje brodove te odvozili sve u Španjolsku. Predjeli su zeleni, cvjete hibiskusi, palme s banana. Daljnji predjeli su vulkanski krajolici s aktivnim vulkanima i toplom izvornom vodom, gdje se ljudi kupaju. Dalje prema sjeveru su pampe. Putovanje se nastavlja na obali Pacifika i na "Pticijim otocima" koji su nenaseļeni, no vrlo su lijepi i zanimljivi s veoma bogatim pticijim svijetom... pelikani, kormorani, galebovi, te predjeli gdje se razmnožavaju morski lavovi.

Zahvalni smo gospođi Marinki za sve prekrasne snimke i zanimljive komentare o dalekim zemljama Južne Amerike.

Jelena Balent

PUSTOVANJE

Letos smo pustovali na sam pustni torek, 16. februarja. Kljub temu (ali pa ravno zato), je prišlo okoli 40 maškar. Na vohu je "maskna številčarka" **Cveta** vsaki maškari podelila številko, s katero se bo predstavila žiriji. In začelo se je! Na odru se je pojavil S. z masko izdelanega starega "pustnega ceremonijal mojstra". Predstavil je nove člane žirije, saj so stari zaradi kritike nepreklicno odstopili. Da bi ohranili kontinuiteto, je bila v žirijo povabljena nepogrešljiva ocjenevalka **Polona**. Članica žirije je postala tudi mednarodna sodnica (v atletiki, kjer je pri sojenju zagotovljena objektivnost), naša olimpijka **Olga**. Navzoči so navdušeno pozdravili tudi tretjega člana žirije - najbolj "negativnega člana društva v letu 1998" - **Joža Medenega**. Ceremonijo so odprle otroške maškare, ki so bile vse nagrajene s čokolado. Odrasle maškare so se na poziv "ceremonijal mojstra" predstavile žiriji in publiki. Z nekaj šaljivimi besedami, recitacijo, plesom in tudi tekom so morale povedati, kaj predstavljajo. Po predstavitvi jih je "ceremonijal mojster" popeljal v mimohod po celi dvorani. Žirija je dolgo, dolgo zasedala in zasedala. Ni se mogla odločiti za najboljšo masko. Končno je odločil klobuk. Prve tri maske (po oceni žirije) so iz klobuka izvlekle svoj vrstni red. Zmagal je "ogrnjevit nogometaš, prvi strelec svetovnega prvenstva Šuker". To je bila **Jelena**. Športna sodnica je instinktivno zaploskala. Drugo mesto je izvlekla doslej vedno prva **Marta**, kot tretje življensko obdobje. Tretji je bil **Milivoj**, zamaskiran v hudiča. Nagrade so sponzorirala podjetja **Paloma**, **Lek**, **Gorenje** in **Rubelj-grill**. Nagrado je dobila tudi gospodinja, ki so se ji posrečili najboljši korfi. Tokrat je to bila **Ivanka**. Pustovanje se je nadaljevalo z zabavo in plesom pod maskami, brez njih, ali pa z večno svojo masko.

S.Ernest

SVET NACIONALNIH MANJŠIN Z BENEŠKO KOMISIJO

Na pobudo predsednice Sveta nacionalnih manjšin Republike Hrvaške **Sanje Tabaković** in člana Beneške komisije v Republikli Hrvaški dr. **Stanka Nicka** so se predstavniki nacionalnih manjšin 5. maja v Zagrebu sešli s člani Beneške komisije, ki jih je vodil **Franz Matscher**. Na sestanek so bili povabljeni tudi predstavniki pristojnih hrvaških državnih organov, prišli pa sta samo predstojnica vladnega Urada za nacionalne manjšine **Mila Šimić** in namestnica pravosodnega ministra **Lidija Lukina - Karajković**. Podpredsednik Hrvaškega državnega sabora **Vladimir Šeks** in podpredsednica Vlade **Ljerka Mintas-Hodak** se povabilu nis-

ta odzvala.

Sestanek, ki je ob simulta- nem prevodu potekal v hrvaškem in angleškem jeziku, je odprla predsednica Sveta **Sanja Tabaković**. Zalo obsežna je bila razprava o splošnih problemih, ki tarejo vse nacionalne manjšine, vendar vlada zanje ne kaže zadostnega zanimanja. **Milan Mrkalj** je opozoril na nujnost sprememb in dopolnil ustavnega zakona, **Sanja Tabaković** je spregovorila o človekovih pravicah in zaščiti nacionalnih manjšin ter o nujnosti sprememb in dopolnil volilnega zakona, **Laszlo Horvath** je opozoril na nerešena vprašanja tiska oziroma časopisov za nacionalne manjšine, **Slavko Burda** je govoril o prisotnosti problematike nacionalnih manjšin v medijih, zlasti na televiziji in radijskih postajah ter o učenju in uporabi jezika nacionalnih manjšin v Republikli Hrvaški. Predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Darko Šonc** je opozoril na nujnost sprememb in dopolnil zakona o društvih. Podrobno je pojasnil problem društvenih prostorov; nekatera društva, ki nima-

jo lastniške pravice v nepremičninah, ki jih uporabljajo, morda že letos čaka deložacija. Posebej je bila obravnavana tudi problematika, s katero se soočajo posamezne manjšine, pri čemer pa ne uživajo zadostne podpore vlade. V okviru te razprave je **Darko Šonc** povedal, kaj vse je Zveza slovenskih društev na Hrvaškem ob posredovanju Sveta nacionalnih manjšin storila doslej, da bi se Slovincem na Hrvaškem vrnilo že pridobljene pravice in da bi se jih vrnilo v preambulo hrvaške ustave, kjer so imeli svoj prostor od leta 1991-97.

Franz Matscher je v sklepni besedi pohvalil dobro pripravljen sestanek in napovedal, da bo pristojnim hrvaškim organom predlagal konkretne ukrepe. Beneška komisija bo storila vse, kar je v njeni moči. Manjšine se lahko s konkretnimi problemi tudi neposredno obrnejo nanjo, še zlasti zato, ker Beneška komisija po **Matscherjevih** besedah iz svojih izkušenj ve, da hrvaške oblasti reševanje problemov manjšin pogosto zavlačujejo v nedogled. (fs/dš)

BENEŠKA KOMISIJA

Ime je dobila po Benetkah, kjer se redno sestajajo njeni člani. Sicer pa je pravo ime tega telesa, ki deluje pri Svetu Evrope, Evropska komisija za demokracijo skozi zakonodajo. Idejni oče beneške komisije je nekdanji italijanski minister za evropske zadeve **Antonio la Pergola**. Na njegovo pobudo so zunanji ministri Sveta Evrope januarja leta 1990 na konferenci v Benetkah sprejeli sklep o ustanovitvi telesa, ki bo zadolženo za spremljanje stanja demokracije, človekovih pravic in vladavine prava v državah članicah. Beneško komisijo sestavljajo neodvisni strokovnjaki, ki so si mednarodni ugled ustvarili z delovanjem v demokratičnih

institucijah ali pa z vidnim prispevkom k razvoju pravne in politične znanosti. To so univerzitetni profesorji ustavnega ali mednarodnega prava, sodniki vrhovnih ali ustavnih sodišč in člani parlamentov držav Sveta Evrope. Beneška komisija se ukvarja s konkretnimi pojavi v neki državi članici: z zbiranjem podatkov, primerjalno analizo in izmenjavo stališč si ustvari podobo o vzrokih za konkretne probleme in ponudi nasvet za njihovo rešitev. V ospredju zanimanja Beneške komisije so: ustava, zakonodaja, ki se nanaša na ustavna sodišča, ostali zakoni, ki so povezani z demokratičnostjo državnih ustanov ter zakonodaja, ki ureja položaj narodnostnih manjšin. Z Beneško komisijo sodeluje 37 članic Sveta Evrope, med njimi tudi Hrvaška in Slovenija. (iti)

SKUPŠČINA ZVEZE SLOVENSkih DRUŠTEV NA HRVAŠKEM

V Zagrebu je 26. aprila zasedala skupščina Zveze slovenskih društev na Hrvaškem (Zveza). Poleg delegatov iz Slovenskega doma Zagreb, Bazovice z Reke, Triglava iz Splita in društva Dr. France Prešeren iz Šibenika, je bil navzoč tudi opolnomočeni minister **Bogdan Benko** iz slovenskega veleposlaništva v Zagrebu. Stekla je obširna razprava o poročilu o delu v letu 1998, ki ga je podal predsednik Zveze **Darko Šonc**, in o poročilu nadzornega odbora Zveze o zakonitosti materialnega in finančnega poslovanja v Zvezi, ki ga je podal predsednik nadzornega odbora **Milan Grlica**. Posebna pozornost je bila posvečena poročilu predsednika Zveze o njegovi dejavnosti v Svetu nacionalnih manjšin Republike Hrvaške. Šonc je povedal, da se je Svet doslej ukvarjal predvsem z najbolj perečimi vprašanji: spremembe in dopolnina ustavnega zakona Republike Hrvaške, spremembe in dopolnila zakona o društvih in volilnega zakona Republike Hrvaške. Poudaril je, da je Svet pripravil argumentiran predlog za sprejem posebnega zakona (*lex specialis*), ki bi obravnaval in določal celotno problematiko in pravice nacionalnih manjšin v Republiki Hrvaški. Po obširni in plodni razpravi sta bila soglasno sprejeta tako poročilo o delu kot o finančnem poslovanju Zveze v letu 1998.

Franc Strašek

NOVO DRUŠTVO HRVAŠKO- SLOVENSKEGA PRIJATELJSTVA

V Zagrebu se je 19. aprila sešel iniciativni odbor za ustanovitev novega Hrvaško-slovenskega društva prijateljstva (HSDP). Sestanku je predsedoval **dr. Zdravko Tomac**, navzoči pa so bili še **Renata Ivanek**, **Youins Al Mohamed**, **Andrija Karafilipović**, **Josip Bobi Marotti** in **Franc Strašek**. Iniciativni odbor je sklenil, da bo ustanovna skupščina društva 25. maja.

Na ustanovni skupščini, ki je bila v prostorih Slovenskega doma, je bil za predsednika HSDP izvoljen dr. Zdravko Tomac. Sprejet je bil statut HSDP, ki med drugim določa, da je cilj društva vzpodbujanje kulturnega, znanstvenega, gospodarskega in drugega sodelovanja med Hrvaško in Slovenijo, krepitev sožitja in vseh oblik medsebojnih stikov in vezi med sosednjima državama ter izboljšanje že tradicionalno dobrih in prijateljskih odnosov med Hrvati in Slovenci na Hrvaškem ter Slovenci in Hrvati v Sloveniji. V 13-člansko predsedstvo so bili izvoljeni dr. Zdravko Tomac (predsednik), Silvin Jerman, Vasilije Josip Jordan in Mohamed Al Younis, Vesna Vešligaj in Renata Ivanek (podpredsedniki) ter Josip Bobi Marotti, Noni Žunec, Vilko Luncer, Polona Jurinić, Boško Tomić, Darko Šonc in Predrag Lakičević (člani). Člani nadzornega odbora so postali Željko Mataja, Jelena Balent in Milka Knežević. Želimo jim veliko uspeha v dobrih namerah.

Franc Strašek

KMALU ZAKON O SLOVENCIH BREZ SLOVENSKEGA DRŽAVLJANSTVA?

Poslanci v Državnem zboru Republike Slovenije **Ivo Hvalica**, **Majda Kragelj Zbačnik**, **Marijan Schiffrer**, **Janez Mežan**, **Vincencij Demšar** in **Rudolf Petan** so pripravili predlog zakona o statusu Slovencev brez slovenskega državljanstva. Po nekaterih ocenah na svetu živi prek 360 tisoč pripadnikov slovenskega naroda brez slovenskega državljanstva. Večina jih je nezadovoljnih, saj menijo, da jim slovenska država izkazuje premajhno pozornost in jih obravnava kot tujce. Slovenci brez slovenskega državljanstva upravičeno pričakujejo nekatere pravice in prednosti, ki naj bi jih bili deležni v primerjavi z ostalimi tujimi državljani. Slovenska konferenca Svetovnega slovenskega kongresa je že leta 1995 predlagala sprejetje zakona o posebnem statusu Slovencev brez slovenskega državljanstva. Po zaslugi skupine poslancev pa bo predlog zakona končno obravnaval Državni zbor.

V predlaganem besedilu je opredeljen status Slovenca brez državljanstva. To je vsak posameznik slovenske narodnosti, ki javno priznava pripadnost slovenskemu narodu, ki izkazuje lojalnost Republiki Sloveniji, ki je aktiven v organizacijah Slovencev v zamejstvu in po svetu, ki se nikoli ni opredelil za pripadnika neslovenske narodnosti, ki mu državljanstvo Republike Slovenije ni bilo odvzeto po določbah zakona o državljanstvu Republike Slovenije, ki mu ni bila izrečena prepoved bivanja v Republiki Sloveniji. Slovensko poreklo bi se v skladu s predlaganim zakonom dokazovalo v prvi vrsti z izpiski iz rojstne matične knjige, o pridobitvi statusa pa bi odločal Urad Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu. Do statusa bi bila upravičena tudi mladoletna oseba. Oseba s statusom Slovenca brez državljanstva bi imela zagotovljeno pravico da vstopa v Slovenijo brez vstopnega vizuma, tudi, če država, katere državljan je upravičenec, s Slovenijo ni podpisala sporazuma o odpravi vizumov. Taka oseba bi bila izenačena s slovenskimi državljani pri plačevanju in storitvah turistične in ostale ponudbe ter pri kandidiranju za štipendije in pri dobivanju štipendij za izobraževanje v Sloveniji. Imela bi enak pristop k javnim kulturnim in znanstvenim projektom ter prednost pred tujci pri zaposlitvi v Sloveniji. Dobila bi volilno pravico, pravico do pridobitve lastninske pravice na zemljiščih in nepremičninah pod enakimi pogoji kod slovenski državljani ter pravico do dedovanja po slovenskem državljanu, tudi če z državo, katere državljan je upravičenec, ne obstaja vzajemnost glede dedovanja. Status Slovenca brez državljanstva bi v skladu s predlaganim zakonom izgubila tista oseba, za katero bi se naknadno ugotovilo, da je status pridobila z lažnimi izjavami, ali ki bi s svojim delom škodovala mednarodnim ali drugim interesom Republike Slovenije (pripadnost organizaciji, uperjeni proti ustavnemu redu Slovenije, pripadnost tuji obveščevalni službi ali delo v državnem organu ali organizaciji tuje države, ki bi lahko škodovalo interesom Slovenije, kazniva dejanja, ki se preganjajo po uradni dolžnosti...)

V prihodnji številki o načelih in ciljih predlaganega zakona.

Franc Strašek

SLOVO GENERALNEGA KONZULA

Slovenski generalni konzul v Splitu **Jože Hlep** je 18. aprila končal štiriletni mandat. Čeprav novi generalni konzul ni imenovan, bo Slovenija zagotovila kontinuiteto delovanja. Splitski konzulat, v katerem ostaja gospa **Anica Dešković**, bo tudi vnaprej odprt vsak delovni dan, vsako zadnjo sredo v mesecu pa bo iz slovenskega veleposlaništva v Zagrebu v Split prišel bodisi konzul **Marko Sotlar** bodisi vicekonzulica

Jasna Šivec

KAJ JE NOVEGA V SLOVENSKO - HRVAŠKIH ODNOSIH?

Zagreb - Delegacija policije Slovenske vojske, ki jo je vodil polkovnik **Franjo Lipovec**, je bila 21. februarja na prvem obisku na Hrvaškem. Poveljnik hrvaške vojaške policije generalmajor **Mate Laušič** je napovedal tesnejše sodelovanje med posebnimi službami v oboroženih silah obeh držav.

Zagreb - Ob dnevu civilne zaščite 1. marca je hrvaški notranji minister **Ivan Penić** veleposlaniku

Boštjanu Kovačiču izročil zahvalo za pomoč slovenske civilne zaščite pri gašenju požarov, ki so lani poleti ogrožali hrvaško obalo.

Zagreb - Slovenija je 1. marca Hrvaški posredovala protestno noto zaradi zadnjega incidenta v Piranskem zalivu, ko je hrvaški policijski čoln vplul v slovenske oze meljske vode in se zasedral le nekaj metrov od slovenskega policijskega čolna. Zaradi istega incidenta je ta dan po diplomatski poti protestirala tudi Hrvaška.

Otočec - Že drugič v štirih mesecih sta se sešla predsednika vlad **Janez Drnovšek** in **Zlatko Mateša**. Na sestanku, ki je bil 12. marca, so sodelovali tudi zunanja ministra **Frlec** in **Granić**, gospodarska ministra **Dragonja** in **Porges** ter slovenski finančni minister **Gaspari**.

Dogovorili so se za strpno reševanje odprtih vprašanj in poudarili, da se je treba ob meji izogibati vsakršnim incidentom. Pogajalci bodo kma-

lu pripravili sporazum o premoženjskih zadevah, nadaljevali se bodo pogovori o Jedrski elektrarni Krško, glede vprašanja Ljubljanske banke pa bosta državi za svetovalno mnenje zaprosili Mednarodni denarni sklad. Premier **Drnovšek** je hrvaškega kolega povabil na uradni obisk v Ljubljano.

Zagreb - Slovenski minister za evropske zadeve **Igor Bavčar** je 15. marca obiskal hrvaško kolegico **Ljerko Mintas-Hodak** in jo seznanil s slovenskimi izkušnjami

pri vstopanju v Evropsko unijo.

Predlagal je začetek čezmejnega sodelovanja na številnih področjih. Slovenija že več let izvaja programe čezmejnega sodelovanja s tremi sosedomi - Italijo, Avstrijo in Madžarsko.

Zagreb - 13. aprila je bil na uradnem obisku načelnik generalštaba slovenske vojske generalpolkovnik **Iztok Podbregar**. S hrvaškim kolegom viceadmiralom **Davorjem Domazetom** in obrambnim ministrom **Pavaom Miljavcem** se je pogovarjal o vojaškem sodelovanju in o varnostnih razmerah po izbruhu kosovske krize.

Zagreb - Novi slovenski minister za notranje zadeve **Borut Šuklje**

je bil 16. aprila na prvem obisku na tujem. V Zagrebu se je s hrvaškim kolegom **Ivanom Penićem** pogovarjal o posledicah begunske krize ter o sodelovanju slovenske in hrvaške policije v preprečevanju tihotapljenja ljudi, orožja in mamil.

Novo mesto - Predsednika slovenske in hrvaške škofovske konference, nadškofa **Franc Rode** in **Josip Bozanić**

sta 20. aprila - na prvem dvostranskem sestanku - predstavnike slovenske in hrvaške države pozvala, da pohitijo z reševanjem odprtih vprašanj.

Ljubljana - Člani slovensko-hrvaške gospodarske zbornice so na sestanku 4. maja ugotovili, da sporazum o prosti trgovini še ni zaživel, med drugim tudi zaradi nelikvidnosti hrvaških partnerjev.

Washington - Predstavniki slovenske in hrvaške vlade so se 4. maja prvič sešli z nekdanjim ameriškim obrambnim ministrom **Williamom Perryjem**, ki bo posredo-

val v iskanju rešitve za mejo na morju. V slovenski delegaciji so bili vodja komisije za meje dr. **Peter Toš**, profesor na ljubljanski Pravni fakulteti dr. **Burut Bohte** in sodnica Ustavnega sodišča dr. **Mirjam Škrk**.

Hrvaško so zastopali vojda komisije za meje dr. **Hrvoje Kačić**, svetovalec predsednika Tuđmana za zunanjo politiko **Neven Madey** in glavna pravna svetovalka na Ministrstvu za zunanje zadeve **Ljerka Alajbeg**.

Opatija - Novi hrvaški minister za turizem **Ivan Herak** se je 7. maja

sešel s slovenskim kolegom **Jankom Razgorškom**. Herak je potr-

dil, da bo hrvaška vlada tudi to sezono spoštovala moratorij na omejevalno zakonodajo, ki onemogoča uporabo slovenskih počitniških domov.

ŠE O ŠKOFU ANTONU MARTINU SLOMŠKU

Gospod Andrej Urbancl, duhovnik - lazarist, nas je ljubeznivo opozoril na napake in pomanjkljivosti v obsežnem zapisu o škofu Antonu Martinu Slomšku, ki smo ga objavili v prejšnji številki Novega odmeva.

Zapisali smo, da se je Slomšek rodil na Ponikvi ob potoku Slom. Kar ni točno! Prav je, da se je rodil leta 1800 na Slomu v župniji Ponikva blizu Celja. Slom namreč ni potok, ampak posestvo z domačijo, na kateri je živela Slomškova družina in kjer se je rodil škof Slomšek.

Ko smo pisali o Slomškovi poti od kaplana do lavantinskega škofa, bi morali dodati, da je bilo njegovo drugo kaplansko mesto od 1827 do 1829 v Novi Cerкви blizu Vojnika. Slomšek ni postal nadžupnik v Vuzenici leta 1842, ampak leta 1838. V začetku marca leta 1846 je Slomšek postal župnik in opat v Celju, istega leta v juniju pa je bil imenovan za lavantinskega škofa s sedežem pri Sv. Andražu na Koroškem.

Gospod Urbancl je dodal tudi nekaj podrobnosti o dekretu o razglasitvi škofa A.M. Slomška za blaženega, ki ga je kongregacija za svetnike objavila 3. julija 1998, ko je papež potrdil čudež na Slomškovo priprošnjo in s tem odločil, da je škof Slomšek lahko razglašen za blaženega. Do konca leta 1995 je kongregacija dobila gradivo v takšni obliki, da ga je lahko poslala v tristopenjsko preverjanje, v katerem naj bi se potrdile, ali pa ne, herojske kreposti božjega služabnika A.M. Slomška. Najprej je januarja 1996 pet zgodovinarjev po izboru kongregacije potrdilo, da je gradivo zgodovinsko pristno in dovolj zanesljivo, da se lahko nadalje teologi nanj zanesejo. V aprilu 1996 teologi in branilec vere v svoji razpravi o Slomšku in njegovi svetosti s teološkega vidika niso našli neskladij. Po tem je plenarna seja kardinalov in škofov kongregacije na osnovi vseh dosedanjih poročil dala svoje pozitivno mnenje in papežu priporočila, da v moči svoje učiteljske službe izda dekret o kandidatovih herojskih krepostih. To je papež storil v prvih dneh maja 1996 leta.

Pomembno je tudi, da v postopku razglasitve za blaženega ni samo še en Slovenec (**Friderik Baraga**), kot smo zapisali, ampak sta še dva: lazarist Janez **Frančišek Gnidovec**, ki je bil od leta 1924 do 1939 škof v Skopju in je februarja 1939 umrl v Ljubljani, in frančiškan p. **Vendelin Vošnjak**, ki je velik del življenja preživel v Zagrebu in je umrl leta 1933. Začenja pa se tudi postopek za mladega fanta **Lojzeta Grozdeta**, ki je bil med vojno 1. januarja 1943 zločinsko umorjen na Dolenjskem.

Za vsa dopolnila se gospodu Urbanclu lepo zahvaljujemo!

BORIS ŠCRBEC,
DIREKTOR
MIP ZAGREB D.O.O..

KLJUČ USPEHA STA KAKOVOST IN CENA

Za uglednega proizvajalca mesnih izdelkov MIP Nova Gorica je Hrvaška zelo pomemben trg. Kako je nastalo podjetje MIP Zagreb d.o.o.?

- MIP Zagreb je mešano slovensko-hrvaško podjetje, ki smo ga ustanovili konec leta 91. Njegov 70-odstotni lastnik je novogoriški MIP, 15-odstotni delež je v lasti italijansko-slovenskega podjetja Germada, lastnik 15 odstotkov delnic pa sem jaz. Za prodajo MIP-ovih mesnih izdelkov na Hrvaškem skrbijo tri zasebna podjetja, vendar pa ima matično podjetje iz Slovenije lastniški delež samo v MIP-u Zagreb. Dalmatinsko področje pokriva podjetje iz Splita, istrsko in primorsko področje podjetje z Reke, za prodajo na ostalem delu Hrvaške - od Like do Slavonije - pa smo zadolženi mi.

Kakšni so vaši poslovni uspehi?

- Leto 98 smo končali pozitivno, z dobrimi 13 milijoni kun prometa. Letošnje leto bo manj uspešno, saj smo zaradi znanih težav v hrvaškem gospodarstvu morali zmanjšati obseg poslovanja, uvesti strogo restrikcijo kupcev in bolj zavarovati plačila. Imamo namreč zelo slabo izkušnjo s trgovskim podjetjem Diona, ki je zdaj v stečaju. Zaradi velikih dolgov smo že pred tem tudi sami skušali sprožiti stečajni postopek, vendar nam ni uspelo. Zdaj smo se znašli v položaju, ko smo tako rekoč prisiljeni Dionini "podariti" znaten del našega možnega zaslužka.

MIP je sicer na Hrvaškem zelo dobro znana in priljubljena blagovna znamka.

- Še pred leti je novogoriški MIP kar polovico celotne proizvodnje prodal na hrvaškem trgu. Samo v Zagrebu se je prodalo skoraj 100 ton na mesec, zdaj pa prodamo veliko manj.

Zakaj se zmanjšuje prodaja?

- Vse do leta 93, tudi v času vojne, so se MIP-ovi izdelki na Hrvaškem odlično prodajali. To je bilo obdobje, ko je bila ponudba domače mesne industrije - od PIK-a Vrbovec do Gavrilovića - še zelo skromna, pa tudi uvoz je bil majhen. Ko se je začelo pojavljati blago iz evropskih držav in Amerike, nazadnje pa še iz Bosne in Hercegovine se je promet začel zmanjševati. Vzroki za to so pravzaprav štirje: velika konkurenca, manjša kupna moč hrvaških državljanov, "shopping turizem" - ko ljudje kupujejo cenejše izdelke na tujem ter naši strogi prodajni pogoji, ki jih številne trgovine ne morejo izpolniti, za nas pa so nujni, če želimo doseči redno plačevanje in s tem normalno poslovanje. Vsekakor je zanimivo, da so tudi mesni proizvodi neke vrste sezonski izdelki. Prodajno so najbolj šibki prvi trije meseci v letu, prodaja se znatno poveča okoli velike noči, majhna kriza nastopi poleti, z začetkom šolskega leta se prodaja zopet povečuje, upade pa v zimskih mesecih, ko nastopi čas kolín.

Slovensko-hrvaški sporazum o prosti trgovini je uvedel tudi kvote za prehrabene izdelke, na katere se obračunava znatno manjša carina.

- Za izdelke, ki se uvozijo v okviru kvot, se plača le 10-odstotna carina. Pri uvozu izven kvot pa se na mesne izdelke poleg 20 ali 25-odstotne carine obračunavajo še prelevmani. Ti na kilogram mesnih izdelkov znašajo v povprečju 3 nemške marke. Cena proizvoda, ki ga uvozimo izven predvidenih kvot, recimo mortadele, je zato tudi do 100 odstotkov višja. Prostotrgovinski sporazum bi MIP-u zelo olajšal poslovanje, če bi bile kvote večje in če bi jih pristojno ministrstvo za gospodarstvo delilo drugače kot zdaj. Razpisane kvote za mesne

izdelke so namreč neznatne in zadostujejo za komaj 30 odstotkov potreb hrvaškega trga. To je vsekakor premalo, da bi lahko vplivalo na končno prodajno ceno izdelkov in jo trajno znižalo. Problem načrtovanja cen je tem večji, ker se kvote delijo dvakrat na leto in ker so na natečajih izbrana tudi podjetja, ki se sicer s trgovanjem z mesnimi izdelki ali s trgovanjem na Hrvaškem, sploh ne ukvarjajo in kvote izkoristijo samo za lahek zaslužek. Zmedo vnaša tudi ključ za delitev kvot; polovico jih dobijo slovenska in mešana slovensko-hrvaška podjetja, polovico pa hrvaška. Tudi zaradi teh nepraktičnosti, je izkoriščenost vseh kvot za prehrabene izdelke razmeroma majhna. Na Hrvaškem je okoli 55-odstotna, v Sloveniji pa samo 25-odstotna.

Ali na vaše delo kaj vplivajo neurejeni slovensko-hrvaški odnosi?

- Ne. K sreči politika zanima le manjši del prebivalstva. Na naše poslovanje vplivata samo cena in kakovost. Uspešen si, če prodajaš poceni in dobro blago, ali pa super ekskluzivne izdelke.

MIP-ovi izdelki so vsekakor dobri; navsezadnje ste prejeli tudi veliko hrvaških priznanj.

- V tem smislu je bilo najbolj uspešno leto 92. Tedaj se je na spomladanskem velesojmu za priznanja potegovalo 20 MIP-ovih izdelkov, med katerimi jih je bilo kar 14 nagrajenih z medaljami. Letos je bil izkupiček bolj skromen. Prejeli smo samo 3 bronaste medalje. Res pa je, da noben proizvajalec ni dobil več nagrad.

Kaj menite o delovanju Slovenskega doma?

- Slovenski dom je bil nekoč priljubljeno zbirališče vseh Zagrebčanov in tudi sam sem rad zahajal tja. Zdaj se z zagrebškimi Slovenci v glavnem srečujem na večjih prireditvah ob pomembnejših slovenskih praznikih. Za obiskovanje Slovenskega doma imam zaradi delovnih obveznosti bolj malo časa in le redko se lahko odzovem vabilom na prireditve, ki jih pripravljate v vašem društvu. Vendar pa že sama vabila na različne razstave, nastope in predstave govorijo, da je dejavnost Slovenskega doma na zelo visoki ravni. (it/ds)

**SLAVKO MIHALIĆ,
AKADEMIK, PESNIK IN
PREVAJALEC**

MAJHNI NARODI SO VELIKI PO SVOJI POEZIJI

Z 19. knjigami poezije in zbranimi deli, ki so izšla lani, ob vašem 70. rojstnem dnevu, se uvrščate med najbolj plodne in cenjene hrvaške ustvarjalce. Letos ste celo predlagani za hrvaškega kandidata za Nobelovo nagrado za književnost.

- Celó moje življenje se vrti okoli knjige. Pisal sem, ustanavljal književne liste in časopise in delal v založniških podjetjih. Ko so me leta 1971 - skupaj s še toliko drugimi - vrgli "na cesto", ko sem ostal brez dela, sem prevajal, predvsem iz slovenščine, bil sem (anonimen) lektor, tehnični urednik in tajnik knjižne zbirke "Pet stoletij hrvaške književnosti". Pa vendar sem živel. To vem, ker sem pisal. Toda moje knjige pesmi niso moj dnevnik, ampak so prej dnevnik časa, v katerem sem živel. V njih ne manjka zelo ostra kritika minulih dogodkov, čeprav je že samo pisanje veliko upanje. Veliko tudi prevajate, zlasti iz slovenskega jezika.

Kdo so vaši najljubši slovenski avtorji?

- Vsi "majhni" evropski narodi so veliki po svoji poeziji. To velja tako za Slovence kot Hrvate. Medtem ko so drugi prevajali Angleže, Francoze in Nemce, sem se sam odločil prevajati Slovence, ki do tedaj - razen redkih izjem - niso bili dobro prevajani v hrvaščino. Začelo se je, ko sem prevedel pesem **Edvarda Kocbeka**, kar mi je dalo pogum za nadaljnje prevajanje. Postala sva dobra prijatelja, knjigo verzov pa sem mu prevedel v času, ko še ni bil "v milosti".

Moj prvi slovenski prijatelj je bil in je še danes **Ciril Zlobec**, krona najjinega prijateljstva pa je bila objava "Antologije slovenske poezije" v Zagrebu (1974) in "Antologije hrvaške poezije" v Ljubljani (1975). Prevajalci obeh antologij so bili - poleg naju - še številni najboljši hrvaški in slovenski pesniki. Tedaj sem za prevajanje slovenske poezije dobil Župančičevo

listino. Trenutno prevajam peser **Daneta Zajca**, ki prav tako sodi vrh slovenske poezije.

Ste urednik "Foruma", HAZU-jeva mesečnika za književnost in umetnost. Prav vi ste najbolj za lužni, da v njem redno spoznavamo tudi sodobne slovenske avtorje - "Forum" je, kot ste dejali, mesečnik Hrvaške akademije znanosti in umetnosti. Kot dopisni član Slovenske akademije grem občasno Ljubljano na kakšen sestanek, kj se z navzočimi pisci dogovorim za konkretno literarno sodelovanje. Vendar pa je to premalo.

Ali se strinjate z ugotovitvijo, da je "pretok" informacij o sodobnih slovenskih in hrvaških literarnih dosežkih po osamosvojitvi

obeh držav v veliki meri zamrl?

- To so "otroške bolezni" naših osamosvojer držav. Včasih sem na primer redno prejemal "Sodobnost" ter druge slovenske publikacije in knjige, za pa jih nihče več ne pošilja, kot bi bil kaznovan. vendar lahko rečem, da imamo danes na Hrvaško nekaj izvrstnih prevajalcev iz slovenščine, ki tu objavljajo svoje prevode. Ne moremo pa biti zadovoljni z medsebojno neinformiranostjo.

Obdobje po osamosvojitvi Hrvaške in Slovenije so zaznamovale številne meddržavne politične napetosti. Kako lahko znanstveniki in umetniki prispevate k izboljšanju odnosov?

- Boljše in bolj pogosto medsebojno povezovanje znanstvenikov in umetnikov in to na konkretnih in obojestransko koristnih načrtov, bi dober začetek. Potem bi po naravni poti nastajalo medsebojno spoštovanje in prijateljstva. Stari težji za to so porušeni. Ne bi nam smelo biti težko povzročiti nove in boljše, še zlasti, ker se širijo "lukne" v medsebojnem poznavanju. Začnimo z iskrenim izčrpnim pogovorom o tem. Povejmo drug drugemu kaj nas moti in se osvobodimo predsodkov, ki rastejo kot gobe

dežju. Moderen človek je racionalen, preračunljiv, pogosto tudi est. V tem smislu bi morali pogosto skupne projekte. Naj bodo v začetku čisto majhni, vendar pa naj bodo čim bolj pogosti in naj jih bo več. Tedaj se bodo - vsem "zavestnim" navkljub - stvari pomaknile tudi same. Slovenski dom v Zagrebu bo letos praznoval 70. obleto delovanja.

Kakšno je vaše stališče do prirediteljstva Slovencev na Hrvaški da ohranjajo svojo kulturno identiteto?

- Slovenskemu domu čestitam obletnico, pri tem pa vam želim veliko uspehov v ohranjanju naše kulturne identitete. Še več. Prava lahko prispevate k obnovi in kratkotrajni nekdanjih sijajnih kulturnih med Hrvaško in Slovenijo.

Spomnimo se, da ste se zavzemali za čim prejšnjo pripravo sodobnega hrvaško-slovenskega slovarja. Kako to, da Hrvaška in Slovenija, ki ju poleg bližine povezujejo tudi dolgoletne zgodovinske in kulturne vezi, še nimata tako pomembnega "pripomočka" za medsebojno (spo)razumevanje?

- Govorim o tem, pišem in vpijem že petintrideset let, zdaj pa upam, da bosta naši akademiji končno nekaj storili v tem smislu. Me pa presenečajo založniki, saj bi bila hrvaško-slovenski in slovensko-hrvaški slovar zagotovo "komercialna".

ITA RINA: IZ ZAGREBA MED FILMSKE ZVEZDE

Letos mineva 20 let od smrti prve Slovenke, ki ji je uspelo, da se je prebila v evropski filmski vrh in zablestela v zvezdniškem sijaju. Odskočna deska za Ido Kravanjo, ki se je pozneje preimenovala v Ito Rino, je bil - Zagreb!

Ida Kravanja se je rodila v Divači na Krasu, 7. julija 1907. Bila je živahna, radovedna deklica, rada se je potepala, plezala po drevesih in se igrala fantovske igre. Po izbruhu vojne med Avstro-Ogrsko in Italijo se je družina Kravanja preselila v Ljubljano, kjer je Ida končala ljudsko šolo in se vpisala na dekliški licej. Ni bila dobra učenka: tretji razred je ponavljala, četrtega pa najbrž sploh ni naredila. Po koncu šolanja se je zaposlila v banki. Ido, ki se je razvila v pravo lepoticco, so prijateljice konec oktobra leta 1926 prijavile na razpis za lepотно tekomovanje za Miss Evrope, ki ga je prirejela ameriška družba Fanamet. Udeležbo na finalnem tekmovanju za miss Jugoslavije, ki je potekalo 20. decembra 1926 v Zagrebu, je morala na zahtevo matere odkloniti. Ko pa je žirija v hotelu Esplanade odločala med tremi finalistkami, se je Ida pojavila v dvorani, kjer so jo navzoči navdušeno pozdravili. To je povzročilo usoden preobrat v njenem življenju: spoznala je gospoda **Muellerja**, solastnika kinematografa Balkan Palace v Zagrebu, ki je njene fotografije posredoval filmskemu producentu Ostermayrju v Berlin. Ko je prišla ponudba za poskusno snemanje, jo je Idina mati jezno zavrnila. Toda Ida se je odločila, da bo skušala uresničiti svoje dekliške sanje in je 27. maja 1927 pobegnila od doma. Že naslednji dan je imela v Berlinu prvo poskusno snemanje, junija pa je nastopila v svojem prvem filmu *Kar zamolče otroci* svojim staršem.

Ida Kravanja postane Ita Rina

- Istega leta je Ida podpisala pogodbo s Kultur-filmom, kjer so producenti zahtevali spremembo njene imena. Čeprav si je želela slovansko ime, so ji zaradi lažje izgovorjave in "klasične južnjaške lepote" izbrali umetniško ime Ita Rina. Leta 1927 je nastopila v filmu *Dva pod nebesnim sklonom* in izgubil sem srce na Savi, ki je najstarejši ohranjeni film, v katerem nastopa Ita Rina. Po tistem je veliko statorala in čakala na ponudbo za vlogo, s katero bi uspela. To se je zgodilo leta 1928, ko je podpisala pogodbo za nastop v filmu *Erotikon*, ki je doživel neverjeten uspeh pri filmskih kritikih in gledalcih po Evropi. Svetovna premiera filma je bila v Beogradu 28. aprila 1929 v kinematografu Kolarac. Po predstavi je navdušena množica Ito Rino dvignila in odnesla iz dvorane. Leta 1929 je posnela film *Pomlad se budi*. Ob premiernem prikazovanju v kinematografu Evropa Palace v Zagrebu 11. maja 1930 je Ita Rina doživela pravi triumf. Že na zagrebški železniški postaji jo je pričakala množica ljudi. Na peronu je bila nepopisan gneča, vsak je hotel slavno igralko videti od blizu. Pred navdušenimi gledalci se je morala zateči v kolodvorsko blagajno. Na obeh strani poti, od kolodvora do hotela Esplanade, kjer je sta-

novala, so stali Zagrebčani in jo navdušeno pozdravljala. Znani hrvaški "skladatelj šlagerjev" **Boško Lulić-Luligarg** ji je posvetil šanson z naslovom *Negr' Ita* in se domislil, da bi to pesem uporabil za film z istim naslovom. Sam je napisal scenarij, ga poslal igralki v branje in se dogovarjal za snemanje filma v Parizu. Usoda pogovorov ni znana, v igralkini zapuščini so se ohranili le scenarij za film in Luligargovo pismo in partituro. Leta 1930 je Ita Rina posnela še zelo odmeven film *Obešenjakova Tončka* (1930, režiser **Karel Anton**).

Umik v družinsko življenje

- Ko je Ita Rina leta 1931 dobila ponudbo za nastop v Hollywoodu, ji je njen zaročenec **Miodrag Đorđević** postavil ultimatum: Hollywood ali jaz. Ita Rina se je odločila za poroko. V Berlinu je prestopila v pravoslavno vero in dobila novo ime Tamara, poročila pa se je 19. aprila 1931 v cerkvi Kristusovega vnebohoda v Beogradu. Čeprav se je tedaj odločila, da zaradi družinskega življenja prekinja igralsko kateriero, se je po letu dni vrnila pred kamere v film, ki so ga snemali na "domačih tleh". V pustolovsko-ljubezenski filmski zgodbi *Fantom Durmitorja* (1932, režiser **Hans Natge**) je nastopila v vlogi domačinke Jele Grujić. Zanimivo je, da je v tem filmu vlogo črnogorskega veleposestnika odigral Hinko Nučić. Izbira slovenskega igralca za to vlogo je bila za mar-

sikoga presenečenje, čeprav tedanji prvak HNK v Zagrebu ni prvič stopil pred filmsko kamero. Leta 1918 je nastopil v nemem filmu *Razposajenka*, posnetem pod režijskim vodstvom enega od pionirjev hrvaškega filma **Alfreda Gruenhuta**. Do vojne je Ita Rina posnela še tri filme, med njimi *Princeso koral* (1937, režiser **Victor Janson**). Čeprav film ni bil preveč uspešen, so jo na projekciji v kinu Urania v Osijeku aprila 1938 sprejeli kot veliko filmsko zvezdo. Pričakala jo je ogromna množica ljudi s cvetjem.

Med drugo svetovno vojno in po njej

- Ita Rina je leta 1940 rodila sina Milana. Po bombardiranju Beograda je družina za nekaj časa pobegnila v Vrnjačko banjo, kjer je leta 1943 rodila še drugega otroka, hčerko Tijano. Po končani vojni se je skušala vključiti v nastajanje nacionalne kinematografije. Zaposlila se je pri Avala filmu. Leta 1951 je posnela nekaj kadrov celovečernega igranega filma *Velike žrtve*, ki pripoveduje o pokolu učencev in učiteljev v Kragujevcu med vojno, nato pa so jo pri Avala filmu odpustili z obrazložitvijo, da "nimajo zaupanja v njeno delo".

Po tistem je sodelovala v Gledališču filmskih delavcev (Teatar filmskih radnika) in pri Lovčen filmu, zadnjič pa je stopila pred kamere v filmu *Vojna*, ki ga je v režiji **Veljka Bulajića** leta 1960 posnelo hrvaško filmsko podjetje Jadran film. Ko je sprejela majhno vlogo, je izjavila: "*Lik matere, ki ga bom upodobila v Bulajićevev filmu, še ne pomeni, da se bom zares vrnila k igranju. Nič ni odvisno ob mene. Če bo ta vloga moj "labodji spev", bom zadovoljna s tem, kar mi ostane in kar je enako lepo: spomini na preteklost in dom, v katerem živijo moj mož, sin in hčerka...*". Po snemanju filma se je Ita Rina upokojila, leta 1967 pa se z možem preselila v Budvo. Tu je med napadom astme umrla 10. maja 1979. Pokopali so jo na novem pokopališču v Beogradu. Tisk je tedaj poročal: "Za pogrebom so šli znani filmski delavci in ustvarjalci, njeni prijatelji in oboževalci".

Po besedilu Lilijane Nedić
(Ita Rina, Ljubljana, Slovenska kinoteka, 1998)
pripravila Danica Senica

ALOJZ TAVČAR: PIONIR GENETIKE IN ŽLAHTNENJA RASTLIN

Akademika Alojza Tavčarja lahko štejemo med utemeljitelje genetike in žlahtnjenja rastlin ne samo na Hrvaškem, ampak tudi na območju vse nekdanje Jugoslavije. Rodil se je 2. marca 1898 v Ljubljani, umrl pa je pred dvajsetimi leti, 1. marca 1979 v Zagrebu.

ZAČETEK ZNANSTVENE POTI

Srednjo šolo je končal v Ljubljani, iz agronomije je diplomiral leta 1918 v Pragi, nato pa je postal referent za rastlinsko proizvodnjo in žlahtnjenje rastlin pri Kmetijski družbi za Slovenijo. Doktoriral je v Pragi leta 1921, že naslednje leto pa so ga imenovali za pristava in predstojnika Zavoda za gojenje rastlin Agronomsko-gozdarske fakultete v Zagrebu. Tudi po tem imenovanju se je veliko izobraževal: leto 1926 je preživel na Cornellski univerzi v Ithaki (New York), kjer se je učil pri slavnem genetiku **prof. Emersonu** in biostatistiku **prof. Loveju**, spoznal pa je tudi znamenitega genetika **T.H. Morgana**. Leta 1927 je postal izredni, leta 1933 pa redni univerzitetni profesor. Dekan agronomsko-gozdarske fakultete v Zagrebu je bil v študijskem letu 1934/35. Redni član JAZU je postal leta 1947. Bil je tudi dopisni član SAZU in Masarykove akademije v Pragi, častni član Scientific Society XI na Cornellski univerzi v New Yorku in Ameriškega združenja za pospeševanje znanosti v Washingtonu ter član odbora EUCARPIA-e. Svoje raziskave je predstavljal v inštitutih za genetiko v Cambridgeu, Oxfordu in Manchesteru, obiskoval je tečaj o uporabi jedrske energije v biologiji na Timirjazevski akademiji v Moskvi, kot strokovnjak Mednarodne agencije ZN za jedrsko energijo za področje sprožanja mutacij kmetijskih rastlin s sevanjem je gostoval v Egiptu, predaval je na univerzitetnih centrih v ZDA in v Jedrskem inštitutu v Brookhavenu v New Yorku, z referati je sodeloval na številnih mednarodnih srečanjih genetikov in žlahtniteljev rastlin in na številnih kongresih FAO. Na Tavčarjevo pobudo je leta 1923 nastalo Društvo žlahtniteljev rastlin Jugoslavije, ki mu je predsedoval vse do druge svetovne vojne. Bil je tudi eden od ustanoviteljev Društva genetikov Jugoslavije (l. 1969) in njegov prvi predsednik. Na prvem kongresu genetikov Jugoslavije leta 1976 so ga izvolili za častnega člana. Bil je tudi eden od petih pobudnikov za imenovanje matičarjev agronomске fakultete v Ljubljani leta 1946. V letih 1922-41 je aktivno sodeloval pri organizaciji dela postaje za žlahtnjenje rastlin v Beltincih in Belju.

PODROČJA RAZISKOVANJA

Znanstveno delo akademika Tavčarja pokriva področje genetike in žlahtnjenja rastlin s semenarstvom. V prvem obdobju je raziskoval dedovanje kvantitativnih lastnosti fižola, graha in koruze, dedovanje kvalitativ-

nih lastnosti koruze, ječmena in pšenice ter določanje položaja genov na kromosomih iz odstotkov izmenjave genov. Tavčar je raziskoval tudi spontane in inducirane mutacije. Po udeležbi na tečaju v Moskvi (1957/58) se je skoraj izključno posvetil uporabi jedrske energije v induciranih mutacijah. Bil je pobudnik izgradnje radiacijske komore na Agronomsko-gozdarski fakulteti v Zagrebu. Tretje področje Tavčarjevih raziskav je bilo večanje pridelka in izboljševanje kakovosti koruznega zrnja preko heterozisa. Tavčar je zelo zgodaj odkril velik pomen domače dednine. Bil je pobudnik ustanavljanja genskih zbirk (Zemun-Polja, Trsteno, Matulji) in proučevanja lastnosti avtohtonih genotipov. Že v zgodnjih petdesetih letih je ustanovil citološki laboratorij za raziskave na koruzi in pšenici, povečini z mutanti - bodisi naravnimi bodisi umetnimi. Ognjevito je zagovarjal klasično genetiko. Na srečanjih v Zagrebu in v Srbski akademiji znanosti v Beogradu se je leta 1948 - še pred Informbirojem - neustrašno zavzemal za eksperimentalno dokazane rezultate dedovanja. Pri tem je tvegala, da postane nezaželen predavatelj na fakulteti. V času Staljinove diktature je bil namreč na pohodu "lisenkizem". Ta smer genetike je ime dobila po sovjetskem akademiku **Lisenku**, ki je trdil, da je klasična genetika zmotna. Po njegovi teoriji naj bi spremembe v rastlinah nastajale pod določenimi vplivi zunanjih faktorjev. Akademik Tavčar je kot napreden borec za znanstvene resnice skupaj s sodelavci preveril (in ovrget) dosežke lisenkistične vegetativne hibridizacije. Akademika Tavčarja, ki je bil že po naravi kolerik, je vznemirjala nestrokovna politična preobrazba jugoslovanskega povojnega gospodarstva. V obdobju splošne industrializacije in elektrifikacije se je krčevito boril proti zapostavljanju kmetijstva. Poudarjal je, da smo kmetijska dežela in da je naša prihodnost predvsem v izvozu kmetijskih dobrin. Kot primer je najpogosteje navajal izvoz semena lucerne, ki je pomembna krmna poljščina po vsej Evropi, racionalno pa seme pridelujemo le v južni Evropi.

nastajale pod določenimi vplivi zunanjih faktorjev. Akademik Tavčar je kot napreden borec za znanstvene resnice skupaj s sodelavci preveril (in ovrget) dosežke lisenkistične vegetativne hibridizacije. Akademika Tavčarja, ki je bil že po naravi kolerik, je vznemirjala nestrokovna politična preobrazba jugoslovanskega povojnega gospodarstva. V obdobju splošne industrializacije in elektrifikacije se je krčevito boril proti zapostavljanju kmetijstva. Poudarjal je, da smo kmetijska dežela in da je naša prihodnost predvsem v izvozu kmetijskih dobrin. Kot primer je najpogosteje navajal izvoz semena lucerne, ki je pomembna krmna poljščina po vsej Evropi, racionalno pa seme pridelujemo le v južni Evropi.

ZNANSTVENA DEDIŠČINA

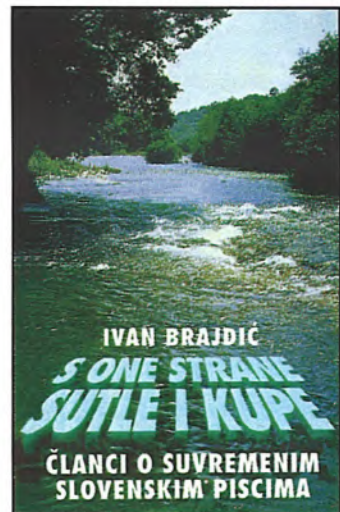
- Akademik Tavčar je v Zavodu za žlahtnjenje rastlin in genetiko Agronomsko-gozdarske fakultete v Zagrebu vzgojil precej znanstvenih delavcev, ki so strokovno znanje ponesli v vse kraje tedanje SFRJ, pa tudi na tuje. Rezultat njegovega znanstvenega opusa je prek sto objavljenih znanstvenih del v domačih in tujih revijah ter šest učbenikov in priložnikov. Knjiga "Varijacijska statistika v eksperimentalnem kmetijstvu" je bila objavljena že leta 1929. Za svoje znanstveno delo je akademik Tavčar dobil veliko priznanj. Naslov častnega doktorja (doctor honoris causa) sta mu podelili univerzi v Zagrebu in Ljubljani (1969). Nagrado "Rudjer Bošković" in nagrado AVNOJ-a je dobil leta 1966. Prejel je tudi več odlikovanj: Orden dela I. Reda, Orden zaslug za narod, Orden bratstva in enotnosti z zlatim vencem, spominsko plaketo Gregorja Mendla in srebrno medaljo Češke akademije znanosti. Končam lahko s citatom **dr. Josipa Potočanca**, enega od številnih Tavčarjevih sodelavcev in znanega žlahtnitelja pšenice v Inštitutu za žlahtnjenje in pridelovanje rastlin v Zagrebu "Akademik Tavčar je bil izjemna raziskovalna osebnost - znanstvenik svetovnega ugleda in slovesa - človek nemirnega in pronicljivega duha - znanstvenik, ki je bil pri nas pionir - mejni kamen - od kod in po kom sta genetika in žlahtnjenje rastlin dobila svoje mesto, pomen in vlogo na Agronomsko-gozdarski fakulteti, Kmetijsko znanstvenih inštitutih in v Jugoslovanski akademiji znanosti in umetnosti".

Ružica Henneberg

KNJIGA O SODOBNIH SLOVENSkih PISATELJIH

Zagrebska založniška hiša Euroteam je pred nedavnim objavila zbornik člankov o sodobnih slovenskih pisateljih. Knjigo z naslovom **S one strane Sutle i Kupe** je napisal **Ivan Brajdić**, hrvaški pisatelj, kritik, literarni zgodovinar in prevajalec iz slovenščine. Brajdić v uvodni besedi piše, da se že skoraj štiri desetletja ukvarja s slovensko književnostjo. V tem času je prevedel trideset obsežnih knjig slovenske proze. Obenem je pisal članke, kritike in razprave o pojavih in delih slovenske književnosti, ki se jih je sčasoma nabralo za celo knjigo. Tako je nastal zbornik **S one strane Sutle i**

Kupe. Treba je povedati, da se v objavljenih člankih Brajdić ni omejil le na golo informacijo o posameznih književnih pojavih in delih, ampak je precej prostora namenil estetskim analizam, pri čemer je uporabil enaka merila, kot bi pisal o hrvaških pisateljih. Za svoje delo je Brajdić leta 1984 prejel Župančičevo listino, leta 1989 pa je postal dopisni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti. O knjigi **S one strane Sutle i Kupe** je ljubljanski Dnevnik zapisal: "Ivan Brajdić je odličan poznavalec slovenske literature, ki jo je dodobra spoznal prav skozi intenzivno prevajanje takih mojstrov slovenske besede, kot so Edvard Kocbek, Anton Ingolič, Ignac Koprivec, Mira Mihelič, Ivan Potrč, Jože Javoršek, Vitomil Zupan, Pavle Zidar, Kajetan Kovič, Leopold Suhodolčan, Ela Peroci, Josip Vandot in drugi. Te književnosti pa Brajdić ni le prevajal, ampak je o njej tudi pisal. Zaokrožen izbor teh njegovih esejev o slovenski književnosti pa predstavlja tudi pričujoča knjiga". Knjiga je bila objavljena s finančno pomočjo Slovenske akademije znanosti in umetnosti. (Boi)

KONCERT SLOVENSkih ROKERJEV

- 24. februarja so v mali dvorani Doma športov gostovali predstavniki slovenske alternativne rok scene. Nastopili so Demolition Group, Psicho - path, Big Foot Mama, Strelnikoff in Sky Tower, ki bodo tudi predskupina na ljubljanskem gostovanju grupe Metallica 6. julija.

CIKLUS KONCERTOV KLASIČNE GLASBE

- Na pobudo **Brede Pretner** iz Ljubljane je stekel ciklus koncertov, ki sta ga skupaj organizirala Mednarodni grafični likovni center iz Ljubljani in Hrvaška glasbena mladina. Izkazalo se je, da gre za koristno in dobrodošlo meddržavno izmenjavo glasbenih talentov. Tradicionalni Torkovi večeri v ljubljanski Galeriji Tivoli so tako dopolnjeni s koncerti z naslovom **V torek zvečer** v prijetni dvorani Hrvaškega zgodovinskega muzeja v Zagrebu. Prvi koncert je bil 18. februarja. Solistke slovenske filharmonije **Melina Todorovska** na angleškem rogu, **Nicoletta Sanzin** na harfi in **Barbara Kresnik** na vibrafonu in marimbi so navdušile s prepričljivo izvedbo Bachovih, Venyjevih, Greenovih, Ravelovih, Pascullijevih, Andrejevih, Bizetovih in Petričevih skladb. Pomočnica hrvaškega ministra za kulturo **Jagoda Martinčević** je poudarila, da gre za najboljši način spoznavanja visokih dosegov mladih slovenskih glasbenikov. Drugi zagrebški koncert iz tega ciklusa je bil 9. marca. Dobrodošlico je

umetnikom in navzočim začela predsednica Hrvaške glasbene mladine **Naima Balić**. Najprej je nastopil 19-letni violinist Rok Zgonc, študent prof. Brevničarja na ljubljanski Glasbeni akademiji. Ob klavirski spremljavi **Bojana Koruze** je izvedel skladbe iz opusa van Beethovena, Pugnanija - Kreislera in Issaya. Drugi je nastopil flautist **Matej Grahek**, ki je končal redni in postdiplomski študij pri **prof. Ruplu**. Postal je prvi flautist Slovenske filharmonije, izpopolnjuje pa se pri **Ireni Grafenauer** na salzburškem Mozarteumu. Ob sodelovanju s pianistom Tomažem Petračem je izvedel dela iz opusa Kardosa, Boneana in Ravela.

KONCERT V LISINSKEM

- 12. marca je bil v KD Vatroslav Lisinski v Zagrebu izveden Honeggerjev simfonijski psalm za recitatorje, soliste, zbor in orkester Kralj David. Dirigiral je prof. Kranjčević, kot solist je gostoval tenorist **Branko Robiňak** iz Ljubljane, nastopili pa so tudi slovenski komorni zbor in zbor Consortium Musicum iz Ljubljane ter zborovodja **Mirko Cuderman**. Koncert je bil posvečen nedavno umrlemu hrvaškemu pianistu prof. Jurici Murau.

MILLER V SPLITU

- 15. marca je bila v HNK Split premiera Shea-

SPOMLADANSKO ZATIŠJE

Od februarja do maja je bilo kulturnih prireditev, na katerih so sodelovali slovenski umetniki, nekoliko manj kot v prejšnjih mesecih. Največji kulturni dogodek je bilo gostovanje Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane v Dramskem gledališču Gavella konec februarja. Pred nami je poletje in upam, da se bodo tradicionalnih poletnih festivalov na Hrvaškem udeležili tudi slovenski umetniki, ki bodo znova odmevno predstavili našo kulturno ustvarjalnost. Polona Jurinić

FRKA 99

- Na filmski reviji Frka '99 so 10. in 11. marca v dvorani Akademije dramske umetnosti predvajali 34 kratkometražnih filmov študentov - režiserjev, snemalcev, igralcev in scenaristov, ki so nastali v minulem akademskem letu. Že lani je Frka na pobudo Dane Budisavljević prerasla v pravi filmski festival, organizatorji pa si želijo, da bi kmalu dobila status mednarodnega filmskega študentskega društva. Letos je sodelovala tudi Akademija za gledališče, radio, film in televizijo iz Ljubljane.

kespearove komedije Na tri kralje. Predstavo je režiral ljubljčan **Eduard Miller**, ki je na sceno postavil gostotkanje srednjeevropskega sveta, ki pokleka pod lastnim bremenom telesnosti, pohlepom za močjo in posestvovanjem. Miller je tako pogumno dosegel sebe.

SREČANJE SLAVISTOV

- Od 25. do 27. marca je bilo v Novigradu prvo hrvaško-slovensko srečanje slavistov, ki sta ga organizirali filozofski fakulteti iz Zagreba in Ljubljane. Udeleženci so izmenjali izkušnje in podatke o razmerah v

kroatistiki in slovenistiki ter o tem, kako sta ti stroki koncipirani kot nacionalni fakultetski disciplini. Postavilo se je tudi vprašanje, kakšen je položaj kroatistike na slovenskih univerzah in slovenistike na hrvaških ter kakšne so danes jezikovno-književne vezi med dvema sosednjima narodoma, ki v kulturi tradicionalno dobro sodelujeta.

TRIO ORLANDO

- je 10. aprila gostoval v Preporodni dvorani Narodnega doma v Zagrebu. Član tria je tudi violončelist **Andrej Petrač** iz Ljubljane.

LOTRIČ V LISINSKEM

- 15. aprila je bil v Lisinskem na sporedu Kuljevičev Hrvaški glagoljaški rekvijem. Z zborom in simfoničnim orkestrom HRT in dirigentom Tončijem Biličem je med drugimi solisti nastopil tudi tenorist **Janez Lotrič**.

MULTIMEDIALNOST V LABINU

- 12. aprila je bil v labinskem Kulturno-umetniškem centru Lamparna, ki deluje v prostorih bivšega rudnika, odprt ciklus mednarodnih multimedialnih razstav Umetnost kot timsko delo. Ciklus se je začel z razstavo - inštalacijo umetnikov iz Ljubljane **Zmaga Lenardiča** in **Jasne Hribernik**.

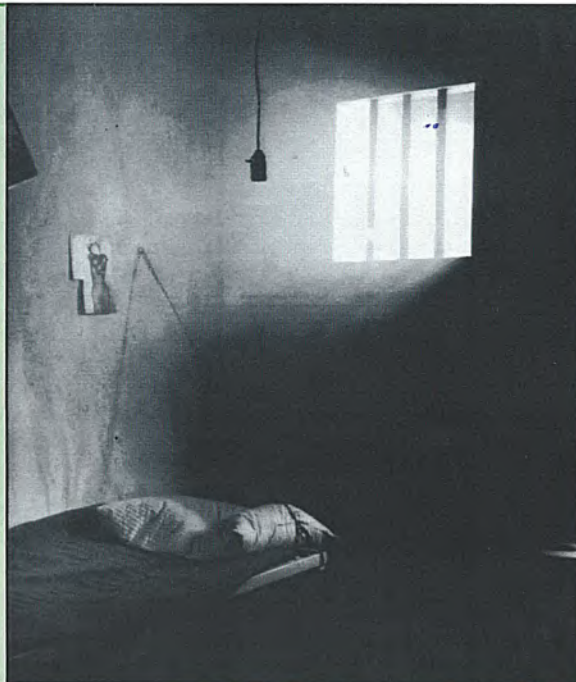

PREDIN V ZAGREBU

- 19. aprila sta v KSET-u nastopila slovenski kantavtor **Zoran Predin**, nekdanji vodja kulture mariborske skupine Lačni Franz, in njegova spremljevalna skupina **Mar Django Quartet**. Predin se je na hrvaško glasbeno sceno vrnil v velikem stilu, in sicer z novim albumom Ljubimec iz omare. 30. aprila je Predin s svojo skupino nastopil v Novigradu. Predin je bil letos v Sloveniji nagrajen z dvema Zlatima petelinoma, kar je pandan hrvaškemu Porinu.

FOTOGRAFIJE ALEŠA GREGORIČA

- 26. aprila je bila v Galeriji Za-Te plus Zagrebške foto kino zveze odprta razstava fotografij Minljivost mladega umet-

nika iz Ljubljane **Aleša Gregoriča**, rojenega leta 1966. S fotografijo se ukvarja razmeroma kratek čas. V svojem avtorskem delu je sprejel najmočnejše adute manokromatske fotografije - kontraste. V svetlobi zelo korme in klastrofobične atmosfere nam predstavlja motive minljivosti, ki jo vsak med nami doživlja na samosvoj način. Razstavo je odprl Alan Baković, predsednik Zagrebške foto kino zveze.

MARIBORČANI V VUKOVARJU

- 25. aprila so Vukovar obiskali predstavniki Hrvatov iz Maribora, ki jih je vodila **dr. Maja Vetrih**, zgodovinarica umetnosti in voditeljica Hrvaškega akademskega kluba. Osemčlanska delegacija je položila cvetje na grobove padlih za Vukovar na Ovčari. Mariborski Hrvati so Vukovarju podarili maketo trimetrskega obeliska slovenskega kiparja **Andreja Gaberija**. Na vrhu obeliska so oblikovane tri skulpture, ki simbolizirajo

zmago ljudske dobrote nad zlom. Celotne stroške izvedbe obeliska iz marmorja in kamna bodo financirali Slovenci. Umetnik Gaberi je daroval tudi poprsje Miroslava Krleže, ki stoji v preddverju HNK v Zagrebu.

FESTIVAL MALIH SCEN

- Maja je na Reki potekal Mednarodni festival malih scen Reka 99. Na njem sta nastopila tudi gosta iz Slovenije, Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane in Primorsko dramsko gledališče iz Nove Gorice. Za najboljšo predstavo v celoti je bil razglašen Obisk SNG iz Ljubljane. Nagrado za režijo je dobil **Vito Taufer** za predstavo Konec igre. Nagrado Mediteran za najboljšo moško vlogo si delita zagrebški umetnik Vili Matula in **Radoš Bolčin**, igravec Primorskega dramskega gledališča za vlogo v Beckettovi predstavi Konec igre. Najboljša igralka je **Saša Pavček** (Obisk). Nagrada za najboljšo epizodno vlogo je

bila dodeljena **Borisu Mihajlu** (Konec igre), nagrada za kostumografijo pa **Meti Hočevnar** (Obisk).

DUBRAVKA TOMŠIČ V ZAGREBU

7. maja je bila gost Zagrebške filharmonije naša slavna pianistka **Dubravka Tomšić-Srebotnjak**. Pod dirigentskim vodstvom gosta iz Češke **Leoša Svarovskija** je izvedla Mozartov 24. koncert za klavir in orkester v C-molu. Dubravka Tomšić je imela že pri petih letih svoj prvi recital, pri desetih pa je postala študentka na Glasbeni akademiji v Ljubljani. Z dvanajstimi leti je nadaljevala študij na Yuilliard School of Music v New Yorku, kjer je diplomirala leta 1957. Dve leti je bila učenka slavnega **Arthura Rubinsteina**. Nastopala je po celem svetu. Snemala je za velike radijske in televizijske postaje. Je dobitnica številnih mednarodnih nagrad in Prešernove nagrade za leto 1975. Od leta 1966 je profesorica na Glasbeni akademiji v Ljubljani, kjer je vzgojila nekaj generacij mladih pianistov.

Kulturne dogodke spremljala
Polona Jurinič

ZAHVALA VIKI PODGORSKI

V preddverju Hrvaškoga narodnoga gledališča v Zagrebu so 26. marca slovesno otkrili doprnsni kip velike dramske umetnice **Vike Podgorske**. Kip, ki ga je ustvarila **Marija Ujević-Galetović**, je postavljen ob 101. obletnici rojstva velike igralkice, s čimer se ji je Zagreb oddolžil za štiri desetletja ustvarjanja, za še vedno žive spomine na okoli sto vlog. Življenjepis in gledališko delo Vike Podgorske je predstavil **dr. Branko Hećimović**. Spomin nanjo pa je na tej komorni slovesnosti oživila tudi navzočnost njene hčerke Nede in vnučkinje.

Vika Podgorska je bila rojena leta 1898 v Bistrici pri Rožu na Koroškem, umrla pa je leta 1984 v Mariboru. Leta 1919 se je v Mariboru vpisala na igralsko šolo, ki jo je vodil vsestranski gledališki umetnik **Hinko Nučić**, njen bodoči soprog. Prvič je nastopila v tamkašnjem Narodnem gledališču, kjer je v dveh sezonah odigrala številne vloge. Leta 1921 sta s soprogom Nučićem z velikim uspehom gostovala v Zagrebu. Tako sta dobila trajni angažma v Drami HNK. V več kot treh desetletjih je Vika Podgorska ustvarila prek sto različnih vlog: bila je Jelenka v Gundulićevo Dubravki, Anica v Vojnovičevih "Maškaratah ispod kuplja", Dora Krupićeva v Šenoinem Zlatarjevem zlatu... Posebej so ji ležale Krležine drame. Bila je Margetička v "Vučjaku" in Laura Lenbachova v agoniji, ki jo je igrala 20 let. Igrala je tudi vse slavne vloge v Begovićevih delih. Njena Giga Barićeva bo ostala nedosegljiva. Gostovala je tudi na radiu in televiziji. Bila je reden gost slovenskih gledališč. Leta 1961 je prejela Nagrado Vladimirja Nazora za življenjsko delo.

Polona Jurinić

VIKINA BISTA

1941. godina. Poznati zagrebački krasan jesenski dan. Meni najljepši u životu. Položio sam prijemni ispit za glumačku školu. Neprospavana noć. Rano ujutro krenuo sam s bratom Mirom do Hrvatskog narodnog kazališta. Sjeli smo na klupu vis-a-vis glumačkog ulaza. Gledam kako ulaze i izlaze ljudi, vrlo je živo. Neke dame i gospoda išli su prema zgradi "Kola" - već nakon nekoliko dana bilo mi je jasno - baletani koji su vježbali u "Kolu". Nestrpiljivi smo, nikog ne poznajemo a znamo dosta glumaca po fotografijama iz kazališnih listova i novina. Odjednom dolazi Strozzi i brzo za njim Dujšin. Veličanstvena pojava. Pa dalje dolaze Grković, Maričić, Kraljeva, Ervina Draganan i odjednom - bračni par Vika Podgorska i Hinko Nučić. Najviše sam čuo o Viki i Dujšinu. Kažem Miru: "To je Podgorska". Odgovor je bio "Da". Hodala je čvrsto, odrešito ali vrlo ženstveno. Zapravo i privatno nekako veličanstveno - kao na pozornici. Bože, da mi je statirati u predstavi u kojoj igraju Dujšin i Vika. I koje li sreće, već u sezoni 1942/43. igrao sam s Vikom Podgorskom u predstavi "Petra" Ruže Lucije Petelinove. Bila je ne samo majka u predstavi - već prava majka u odnosu prema mladom đaku glumačke škole - po savjetima koje ti može dati samo veliki glumac i čovjek. Gledao sam i uživao u nezaboravnoj Ifigeniji, Fedri, Lauri, Hasanaginici i, da ne nabrajam ine uloge, nezaboravnoj Gigi u Begovićevoj "Bez trećega" s Dujšinom. I eto, nažalost, i ta velika Vika, kao i mnogi njezini kolege i kolegice, i

ona, velika Vika, legenda hrvatskog glumišta, doživjela je najveće poniženje u svojoj karijeri. Na porti HNK portir joj daje birokratsku plavu omotnicu: "Od današnjeg ste dana u mirovini". Od tog jutra Vika više nije pristupila prag svoga hrama, to jest zgrade Hrvatskog narodnog kazališta. Povrijeđena odlazi kćerki Nadi u Maribor u blizini kojeg je našla i svoje posljednje počivalište - u malom seocu - pokraj svog životnog i profesionalnog partnera Hinka Nučića. Zahvaljujući u prvom redu Dr. Branku Hećimoviću u Hrvatskom narodnom kazalištu postavljena je 15 godina nakon Vikine smrti bista autorice Marije Ujević-Galetović. Nažalost je i postavljaju biste prisustvovalo više kazališnih zaljubljenika nego kazališnih djelatnika. Viki Podgorskoj ostvarili su se Prešernovi stihovi: Jedna se tebi želja ispunila da ležiš sada usred doma svog.

Josip Bobi Marotti

SRDAČAN PRIJEM SLOVENSkih UMJETNIKA U ZAGREBU

Iako već godinama Hrvatsko narodno kazalište iz Zagreba i Slovensko narodno gledalište iz Ljubljane razmjenjuju svoje predstave, krajem veljače pojačana je suradnja između zagrebačkih i ljubljanskih "kazališnih ljudi" pa je četiri večeri u Dramskom kazalištu Gavelle gostovala spomenuta nacionalna kazališna slovenska kuća. Zanimanje publike, posebice iz profesionalnih krugova, pokazalo je kako su pomalo nategnute priče o "jezičnim barijerama" - hrvatska je publika vrlo precizno reagirala na glumu i redateljske poteze u sve četiri predstave.

Prvu je večer na pozornicu "Gavelle" izašao "cinik i pjesnik, anarhističan, mačističan i anakronističan junak Baal", glavni lik istoimene drame njemačkog autora i reformatora Bertolda

Brechta u režiji **Eduarda Millera**. Mnogi se osjetljiviji posjetitelj zacijelo našao zatečen grubom ekspresionističkom igrom ne samo Baala (**Jerneja Šugmana**) već i svih likova koji su omogućili da iskaže svoju grubu, gotovo bestijalnu prirodu. Bilo je tu istinskog pljuvanja, patvorenog uriniranja, golih i polugolih tjelesa i uglavnom "puno buke i bijesa". Iako poznavatelje Brechtovih namjera s Baalom ovakav režijski pristup nije iznenadio, te usprkos bespriječnom kazališnom činu, ostao je pomalo mučan dojam.

Edward Albee pripada u klasike suvremene američke drame i vjerojatno ne postoji kaza-

lišna kuća koja nije postavila na svoju pozornicu njegovu potresnu dramu "Tko se boji Virginije Woolf". Redateljica **Mateja Koležnik** uz pomoć scenografkinje **Mete Hočevar** i kostimografa **Alana Hranitelja** suprostavila je dva svijeta otjelotvorena u parovima Marta (**Milena Zupančič**) - George (**Radko**

Polič) i Honey (**Nataša Tič Ralijan**) - Nick (**Matjaž Tribušon**). Starija zagrebačka publika nesumnjivo je sa zadovoljstvom gledala svoje "stare" znance, Milenu i Radka, pa mada se povremeno njega nije najbolje uspjevalo razumjeti, bila je to dojmpljiva glumačka večer.

Treća večer bila je u znaku modernijeg teksta u odnosu na sve ostale - "Predsjednice" Wernera Schwaba trenutno su hit gotovo svih europskih pozornica. Tri vrsne glumice **Polona Vetrh**, **Marijana Breclj** i **Nataša Barbara Gračner** u režiji **Bojana Jablanovca** iskoristile su maksimalno potencijale teksta da pokažu svu slojevitost likova i bogatstvo vlastitih gesta i grimasa. Iako su možda povremeno činile ponešto i pretjerano, krajnosti njihovih svjetonazora pružile su im

"alibi" za takav glumački poduhvat.

Najavljujući ovo četverodnevno gostovanje, ravnatelj SNG, poznati redatelj **Janez Pipan** naznačio je Višnjik Antona Pavloviča Čehova u režiji **Janusza Kice** kulminacijom boravka svog glumačkog ansambla u Zagrebu. Oblikujući Čehovljeve likove i njihove sudbine, glumci su nastojali pokazati razloge zbog kojih je autor to djelo

nazvao komedijom. I bila je, mada je to prije melankoličan, nostalgican osvrt na nešto što zauvijek odlazi - koliko sličnosti između nekadašnjih "zgrtača" blaga i današnjih "tajkuna"! Brojnošću najveća, ova zadnja predstava slovenskih glumaca još nam ih je jednom dovela pred oči u raskoši njihove darovitosti bez obzira na generacijsku pripadnost.

Uz obećanje da će doći i kao gosti Hrvatskog narodnog kazališta, otputovali su u Ljubljanu kako bi se pripremili ugostiti svoje domaćine, ansambl Dramskog kazališta "Gavelle".

Olga Vijović

NOVI ODMEV VII

Je res neverjetno kako čas hiti, le kam se, le kam se tako mu mudi?

Za nami sta leti dve, ko je Odmev tu v našem Domu izhajaj' začel.

Zdaj sedmo številko dobili ste že, v njej preberite podrobnosti vse.

Na osemindvajsetih lepih straneh je mnogo napisov o raznih stvarih.

Ne morem posebej naštevati vse, zakaj vam naslednja številka pove:

Dvaintrideset avtorjev piše za vas, naš Novi odmev odličen je kvas.

Število sodelavcev raste vsak dan, vsi novi talenti le urno na plan!

Marijan Horn

ZATE

Ko bi mogla zate zvezdico z neba sklatiti, verjemi, da bi jo. Pa naj rajši kar tam gori ostane, bo nama vsaj svetlo!

Ko bi mogla zate vse rožice sveta nabrati, verjemi, da bi jih. Pa naj raje rastejo na poljih, bo naju božal njih dišeči dih!

Ko bi mogla zate vse pesmi napisati, verjemi, da bi jih. Pa naj raje kakšna še med zvezdami ostane, da bo tudi srcu tvojemu navdih!

Sabina Kožul Horvat

PREK POSAVJA NA CELJSKO

Ne moremo se ločiti od zelene Štajerske, želimo obiskati Celje, mesto belo in veselo, kakor poje o njem ljudska pesem.

Pot nas vodi iz Zagreba do Krškega - mesta, ki ima veliko znamenitosti. Dva kilometra od mesta od leta 1982 stoji slovensko-hrvaška jedrska elektrarna, edina v Sloveniji. Upamo, da ne bo več dolgo vzrok razdora in nestrpnosti v medsebojnih odnosih. V XVI. stoletju je tukaj začel širiti protestantizem **Jurij Dalmatin**, ki je bil prvi prevajalec Biblije v slovensščino. Vozimo se mimo Valvasorjeve renesančne palače in njegovega spomenika. **Janez Vajkarta Valvasor** je znameniti zgodovinar, tipograf in etnograf iz XVII. stoletja. Je avtor znamenite Slave vojvodine Kranjske, ki je leta 1689 izšla kot prva in edina enciklopedija tedenjnih pokrajin Kranjske, Koroške in Hrvaške. Opisuje zgodovino, vero, šege in običaje slovenskega in hrvaškega naroda. Stroški za knjigo so bili tolikšni, da je moral prodati svoj grad Bogenšperk in se preseliti v Krško, kjer je tudi umrl. Njegova dela je pozneje odkupil zagrebški Kaptol.

Na vzpetini vidimo zanimiv mavzolej grofov Auerspergov, kjer je pokopan **Anastazius Grynn** ali **Aleksander grof Auersperg**, pesnik in dober Prešernov prijatelj. V Krškem je delal tudi **Primož Trubar**, ki je leta 1550 izdal prvi slovenski knjigi - Katekizem in Abecedarij, ki sta bila skozi stoletja temelj standardnemu slovenskemu jeziku. Trubar je bil genij, ki je dal prve knjige v roke našim ljudem.

Malo dalje se reka Brestanica izliva v Savo. Pred seboj imamo župnijsko cerkev - baziliko Lurške Matere Božje. Novoromanska stavba iz leta 1908 sodi med največja cerkvena svetišča na Slovenskem. Na visoki vzpetini stoji grad Brestanica - Rajhenburg, ki je stal tukaj že v zgodnjem srednjem veku. Salzburški škofje so ga utrdili za obrambo pred Madžari. Leta 1884 so grad kupili francoski trapisti in ga preuredili v samostan, kjer so izdelovali čokolado in likerje. V gradu je zdaj razstava o njihovem življenju in delu. Leta 1942 je bilo tukaj zbirno taborišče za 45.000 izgnanih Slovencev.

Pot nas vodi vzhodno od Posavskega hribovja. Območje med Orlico in Bohorjem (1023) - to je Kozjansko. Čudovita pokrajina, ki je nekako odmaknjena od vrveža. Ta predel je bil eden med najbolj zaostalimi. Osrednji

kraj je Kozje. Cesta je speljana v serpentinah, od koder imamo čudovit razgled.

Celje nas je gostoljubno sprejelo. Zaradi čudovite okolice so območje ob gorskih rekah Savinji in Voglajni naselili že Kelti. Rimljani so zgradili cvetoče mesto Claudia Celeia, ki je bilo eno od največjih mest na naših tleh. Ostanki bogate zgodovine so vidni na vsakem koraku. Kustosinja gospa **Pirkmajer** je organizirala strokovne vodiče, ki so nas popeljali skozi renesančno stavbo, kjer je zdaj pokrajinski mu-

zej. Ogledamo si antično gradivo, pohištvene poznorenesančne in baročne eksponate ter najpomembnejši gostki spomenik slovenskega slikarstva iz XVII. stoletja, to je leseni celjski strop v viteški dvorani. Na novo pa je odprta edinstvena studiozno pripravljena razstava o celjskih grofih. Grofje so oblikovali mesto, utrdili stari grad, zidali obzidja. Žovneški gospodje so se leta 1331 preselili na Gornji grad in ustanovili rodbino Celjskih grofov, ki so si z rodbinskimi zvezami pridobili politični vpliv in veliko bogatstvo. Z Ulrikom II., ki je leta 1456 padel v Beogradu pod mečem ogrskih nasprotnikov, je rodbina izumrla. Vse je prišlo v roke Habsburžanom.

Po sprehodu po Prešernovi ulici se odpeljamo na stari grad, ki še v razvalinah vzbuja občudovanje s svojo mogočnostjo. Postavljen je na strmem griču nad Savinjo in kljubuje zobu časa že od leta 1400, ko so ga celjski grofje zapustili. Grad predstavlja največjo slovensko utrdbo. Z obnovljenih razvalin Fridrihovega stolpa se odpira pogled na celo mesto in Savinjo, ki prihaja iz čistih kristalnih višin in blaži vpliv industrijskega dela mesta s cinkarno, ke-

mično industrijo in tovarno emaljirane posode.

V gostišču ob Savinji "Belaj - Koštomaj" so nas pričakali z dobrim kosilom. Še marsikaj bi si lahko ogledali, vendar je časa vedno premalo.

Bogastvo in lepote dežele so v preteklosti vabili tudi druge narode, da bi si jih prisvojili. Porodila se je zamisel o veliki Pangermanski državi od Baltika do Sredozemlja. Zato je bilo potrebno sistematično germanizirati te predele Slovenije, razvijati nemško šolsko mrežo, kupovati kmečka gospodarstva in naseljevati prave Nemce. Pod pritiskom germanizacije in zaradi velikega gospodarskega pomena je bil leta 1918 velik del Koroške in Štajerske na tehtnici; šele odločna akcija generala Rudolfa Majstra je to ozemlje zagotovila Jugoslaviji.

Pot nas vodi v Polže, na Soržev mlin, kjer nam je gospod **Oton Samec** pripovedoval o delu na svoji domačiji, kjer želi ohraniti delček čiste narave in preteklosti. V arhitekturno dediščino iz 18. stoletja sodita mlin in žaga Venečijanka, ki še vedno delata. Tukaj je tudi eden od najstarejših kozolcev topolarjev. Dvanajstletna **Ana** nam ponudi koruzni kruh, ki ga je sama spekla, na voljo pa so tudi domači medenjaki. Poslovimo se z željo, da bi zopet lahko obiskali ta čudoviti kraj.

Na Ponikvi obiščemo še rojstno hišo velikega prosvetitelja **Antona Martina Slomška**, ki so jo lepo obnovili. Ob Slomškovem rojstvu je posijala luč slovenskemu narodu. Zapisane so njegove besede: "Pozdravljena bodi ljuba dežela Štajerska, moja dežela materna, ki si me zibala in izredila..." Pomen Slomškovega dela in njegovo svetost skušajo v rojstni hiši približati obiskovalcem in romarjem. Nedaleč od Sotle, po Potelju se vračamo v Zagreb. Tukaj ločnica med zemljo in ljudmi nikoli ni bila ostra.

Poslavljam se od tebe naša draga domovina, vračamo se domov, kjer smo po mnogih letih pogнали korenine.

Cvetka Matko

ŽIVA LEGENDA DINKO PODGORNIK

Nedavno sem v Zagrebu spoznala našega zanimivega rojaka, človeka z izjemnim življenjepisom, gospoda **Dinka Podgornika**.

Vitek in zelo eleganten gospod Podgornik, nekdanji športnik, se je rodil v Gorici leta 1920 in se zdaj približuje 90. letu življenja. Ima sijaen spomin, o vsem govori živahno, tekoče, zanimivo. Dinko Podgornik je v Sloveniji živel samo do desetega leta starosti, vendar pa se pripadnosti svoji domovini nikoli ni odrekal. Tako je tudi danes. Njegov oče je bil železničar, zaradi česar so potovali po celi Jugoslaviji, najdlje pa so živeli v Banji Luki in Zagrebu. Je upokojeni polkovnik nekdanje JLA, udeleženec NOB in prepričan antifašist. Njegov leto dni mlajši brat je umrl tik pred koncem druge svetovne vojne v Jasenovcu, saj je bil preslaboten za preboj iz taborišča. Dinko Podgornik je igral nogomet v slavnem zagrebškem moštvu Građanski od leta 1931-33. Bil je igralec v napadu.

V moštvu je bil še en Slovenec, in sicer razvpiti vratar **Maks Mihelčič**, Ljubljčan, znan po nadimku Kranjac. Mihelčič je bil po poklicu mesar, pozneje je bil sofer in je vozil tudi tedanjega zagrebškega župana **Vjekoslava Heinzla**. Do današnjega dne pa se ga spomim kot nogometaša. Bil je stalni reprezentant Kraljevine Jugoslavije, sodeloval je na Olimpijskih igrah leta 1920 in 1924, bil je zaslužen za naslove, ki so jih v tem času osvajali igralci "purgerjev". Mihelčič je bil zelo lep človek, postaven in visok. Ljubimec žensk in velik zapeljivec. Užival je v življenju in noči je rad preživljal ob glasbi in pijanci. Njegov konec je bil tragičen. V neki nesreči si je strahovito iznakazil prej lep obraz, kar ga je zelo prizadelo. Še razmeroma mlad, v 51. letu življenja je slavni Kranjac naredil samomor.

Dinko Podgornik se spomni, da sta se z Maksom Mihelčičem po slovensko pogovarjala le, ko sta bila sama. - Dinko, prosim te, pred drugima se pogovarjajva samo v hrvaškem jeziku, saj tukajšnji ljudje niso ravno navdušeni, če se pred vsemi kaževa kot Slovenca - je govoril Maks Mihelčič.

Naš sogovornik je igral nogomet tudi z drugimi velikani hrvaškega nogometa: **Icom Hitrecem**, **Augustom Lešnikom**, **Bernardom Hue-**

glom, **Franjom Glaserom**, **Mirkom Kokotovičem** in drugimi. Zagreb je imel tedaj manj kot 200 tisoč prebivalcev in vsi športniki so se med seboj poznali in družili. Med igralci Građanskega, HAŠK-a in Concordije je vladalo ne le prijateljstvo ampak

tudi tekmovalnost. Poleg Maksa Mihelčiča je bil Podgorniku na nek način najbližji še en slovit golman **Franjo Glaser**, po rodu iz Osjeka, ki zdaj, v 86. letu življenja in hudo bolan živi v Domu upokojencev na Iblerjevem trgu v Zagrebu. Dinko Podgornik je obljubil, da bo prišel v naš Slovenski dom, kjer bo dobrodošel gost.

Olga Šikovec-Luncer

SLOVENSKA KOLESARSKA ZMAGA

Zmagovalec 6. mednarodne kolesarske tekme po Hrvaški, ki se je končala 23. maja, je Slovenec **Grega Tekavec** (Sava Kranj). Razdaljo od Vukovarja do Dubrovnika je prevozil v 36 urah 25 minutah in 18 sekundah. Slovenci so zmagovali tudi v posameznih etapah: **Matej Marin** je bil najhitrejši v prvi etapi (Vukovar - Vinkovci), **Robi Marin** v drugi etapi (Koprivnica - Varaždin), **Tadej Križnar** pa v tretji etapi (Bjelovar - Zagreb). Križnar je prejel tudi nagrado za najboljšega voznika na hribovskih ciljih. S tekmo je povezan tudi nesporazum, o katerem se bo morala izreči Mednarodna kolesarska organizacija. Po sedmi etapi (Zagreb - Split) so odstopili kolesarji "Sava projekta Krško", in sicer zaradi po njihovem mnenju slabe organizacije tekme. (iti)

V prejšnji številki smo objavili čestitko, ki smo jo ob 100. rojstnem dnevu poslali slovenskemu olimpijcu **Leonu Štuklju**. Gospod Štukelj se nam je za dobre želje ljubeznivo zahvalil. Iskreno si želimo, da bi se nam pridružil na jesenskem praznovanju 70. obletnice Slovenskega doma!

Sproštovani gospod Darko Jonc!

Oprostite zamudi! Varohi, so živeti moje krivde. Zahvaljujem se za Vaše pismo in priloženo člansko izkaznico, posebej pa za čestitke k mojemu 100. rojstnemu dnevu. Zanimivo je, kar mi pojasnjete v pismu in hvala za informacije.

Do drugtega leta se bova pa še sprišala in ugotovila, kako bo z menoj. Rad bom prišel na proslavo jubileja, če bom še tako pri moči, kot sem trenutno.

Hvala za počastitev s sprejemom med društveno članom!

Želim vam in vsem društvenim članom še nadalje lepo in srečno počutje v društvu ter vas vse poravnano pozdravljam

Vaš

Leon Štukelj

*Moj telefon: 215-210
Korsničkova 8,
2000 Maribor*

NE
POZABIMO
SLOVENSkih
JEDI

GORENJSKA NEDELJSKA PRATA

Sestavine: 70 dag prekajane kuhane šunke, narezane na kocke 75 dag belega kruha, narezanega na kockice 1 srednje velika pražena sesekljana čebula 3 žlice olja 1 žlica masti 5 jajc 1 dl toplega mleka 1 dl vode, v kateri se je kuhala šunka 1 žlica sesekljanega peteršilja 1 svinjska mrežica sol, poper, majaron in bazilika

Priprava: Vse sestavine dobro zmešamo, da dobimo gosto zmes. Previdni moramo biti pri dodajanju mleka in vode, da ne bo zmes preveč mehka. Naredimo dve ruladi in ju zvijemo v svinjsko mrežico. Damo v pomaščen pekač in pečemo pri srednji temperaturi 30 do 40 minut.

Na začetku peke naj bo pečica bolj vroča, da se mrežica hitro zapeče, nato pa pečemo pri manjši temperaturi. Gorenjsko nedeljsko prato ponudimo kot glavno jed s kislim zeljem in krompirjem. Zravem ponudimo dobro rdeče vino.

Slavica Benko

PEHTRANOVA POTICA

Sestavine za kvašeno testo: 60 dkg moke, 1 žlička soli, 2 rumenjaka, 5 dkg sladkorja, 1 žlica ruma, približno 3 dcl toplega mleka, 5 dkg masla. V malo mlačnega mleka damo 1 žličko sladkorja, kvas in moko in pustimo da vzhaja.

Rumenjake spenimo s sladkorjem in dodamo sol, rum, stopljeno maslo in mleko.

Zamesimo testo, ki smo mu dodali kvas, in gnetemo dokler ne postane gladko. Pustimo da vzhaja.

Sestavine za nadev: 10 dkg masla ali margarine, 10 dkg drobtin, 15 dkg ali pa tudi več sladkorja, 2 - 3 dcl goste smetane, 2 - 3 jajca, 2 pesti drobno zrezanega pehtrana.

Maslo raztopimo in na njem svetlo prepražimo drobtine. K ohlajenim drobtinam primešamo rumenjake, smetano, sladkor in trd beljakov sneg.

Vzhajano kvašeno testo na tanko razvaljamo, ga premažemo z nadevom in potresemo s sesekljanimi pehtranovimi lističi. Tesno zvijemo in položimo v model.

Dobro se speče, če ga pečemo na papirju (pek papir). Potico na toplem vzhajamo in pečemo 1 uro. Ohlajamo jo 15 minut v modelu in nato zvrnemo na desko in posladkamo.

Dodatek: Nekateri dodajo v nadev 0,5 kg domače skute. V tem primeru ne dodamo smetane.

Majda Barada

KAJ JE PEHTRAN?

Latinsko: Artemisia dracunculus. Pehtran je iz družine pelina - artemisia.

Hrvaško: tarkanj, zmijina trava, troskotnjača, estragon.

Polona Jurinič

PREGOVORI, SO ZAKLAD ČLOVEŠKE MODROSTI PREGOVORI PRILIK IN REKOV SLOVENSkih

*Kdor materin jezik zametuje - metere ne spoštuje
Ne išči sreče širom sveta - največja sreča biva doma
Starih šeg ne vseh zatreti, novih ne vseh vzeti
Če vestno boš sejal - bogata žetev bo nekdanj
Kakršen človek - taka je beseda - kakršen pozdrav - tak je odzdrav
Pametni se pri ognju ogreje, nespametni opeče
Dela ki ga danes lahko storiš - ne odlagaj na jutri
Kamen do kamena palača, zrno do zrna pogača
Kar človek sam zasluži - najbolje obrne
Izgubljeni denar lahko najdemo, nikdar izgubljenega časa
Kdor v jedi in pijači pravo mero drži - učaka navadno stare dni
Več postav, več zmešnjav in več težav
Prebrisana glava, pa pridne roke, bogatstvo so boljše nego zlate gore
Kar iz srca pride - k srcu gre
Kdor z malim zadovoljen ni - velikega vreden ni*

DRAGI OTROCI, STARŠI IN STARI STARŠI!

Pred nami je zadnja številka Novega odmeva pred šolskimi počitnicami. Zato bi se rada najprej zahvalila vam staršem in stari staršem, ki ste vodili svoje otroke in vnuke v Slovenski dom in seveda tudi vam otroci: **Dejan, Dino, Oliver, Petra, Denis, Andreja, Matej, Mario, Jurij in Bojan**, da ste prihajali na ure slovensčine. Seveda vsi vemo, da to ni bila prava šola, mogoče pa smo se prav zato imeli tako lušno. Rada sem bila z vami in upam, da ste se tudi vi imeli lepo z menoj. Naši zadnji srečanja smo s sobotnega dopoldneva premaknili na petkovo pozno popoldne, s tem pa se je povečala tudi udeležba. Zato bomo tudi v prihodnje ostali pri tem terminu.

Zapomnite si torej, da so zadnji petki v mesecu rezervirani za Slovenski dom. Do konca junija se bomo srečali še enkrat (koniec junija).

Pogovarjali se bomo o počitnicah in o tem, kaj najraje delate v šoli. Tudi to pot sem se odločila, da objavim nekaj risbic, ki ste jih naslikali. Prav posebej pa bi rada pohvalila Petro. S pomočjo svoje učiteljice risanja je za Novi odmev narisala tega ljubkega medveda. Pri tem je uporabila svinčnik, voščenske in vodene barvice. Bravo Petra!

Slavica Benko

Do 17. maja smo prejeli 5 pravih rešitev nagradne križanke. Žreb pa je knjižne nagrade razdelil takole:

- 1. nagrada** - knjiga Rodiš se samo enkrat, pisateljice Branke Jurce - dobil jo je **Damjan Ostreljić**
- 2. nagrada** - knjiga Kralj žog in Sončni stric pisatelja Marka Jarca - dobil jo je **Jurij Benko**
- 3. nagrada** - knjiga Mamina metulja pisatelja Dušana Đurišića - dobil jo je **Tomislav Kondić**

Tistim, ki to pot niste bili izžrebani, pa želim več sreče pri naslednji nagradni križanki. Kar pogledajte jo, prav nič ni težka.

Rešitve pošljite na naslov **SLOVENSKI DOM, Novi odmev - za križanko, Masarykova 13/1, Zagreb**.

Slika desno: Petra Sotlar, 6 let

Slika spodaj: Sanjin Ostreljić, 11 let

ALI STE VEDELI...

... da sta načrte za novo ljubljansko bolnišnico, zgrajeno po katastrofalnem potresu leta 1895, izdelala zagrebški arhitekt **Krunoslav Weidman** in ljubljanski deželni inženir **Anton Klinar**.

... da je slovenski književnik **Fran Celestin** (13.11.1843 - 30.10.1895) dolga leta živel v Zagrebu, kjer je tudi umrl. Na zagrebškem sveučilišču je bil profesor slovanskih jezikov (1878-95), v tem času pa je kot izvrsten poznavalec sodobne evropske kulture in filozofije pisal odmevne razprave o Slovanih in njihovem vplivu

na slovensko književnost.

... da je Bleiweisova ulica v Zagrebu to ime dobila že leta 1926, in sicer po znanem slovenskem politiku in publicistu **Janezu Bleiweissu** (1808 - 1881). Bleiweiss se je v času avstrijske monarhije zavzemal, da se v šole in upravo uvede slovenski jezik. Zanimivo je, da je v svoj časopis *Novice* uvedel gajico, to je pravopis, ki ga je izdelal vodja hrvaškega preporoda **Ljudevit Gaj**.

... da so slovenski "flosarji" še do tridesetih let 20. stoletja s splavi po reki Savi iz Slovenije v Zagreb prevažali les.

... da je bil slovenski skladatelj **Mirko Polič** (3.6.1890 - 2.10.1951) dolgoletni dirigent in

direktor osiješke opere (1914-23). Bil je ustanovitelj in voditelj takojšnje glasbene šole, v sezoni 1923-24 pa tudi tajnik in dirigent zagrebške opere. Polič je zaznamoval hrvaško glasbeno življenje pred drugo svetovno vojno.

... da je leta 1954 kardinalsko tuniko **Alojzija Stepinca** na Hrvaško pritihotapila ameriška Slovenka **Frances Yenko Chilcoat**. Zaradi znanih političnih okoliščin namreč Alojzij Stepinac ob imenovanju za kardinala ni mogel odpotovati v Rim po škrlatno tuniko. V tihotapljenju sta sodelovala hrvaška frančiškana iz Rima in San Francisca **Ivan Tomas** in **Ivan Ivanković**.

... da je slavni hrvaški dirigent

Lovro pl. Matačić (1899 - 1985) svoje prvo stalno dirigentsko mesto dobil v Ljubljani, in sicer leta 1922. Istega leta je v ljubljanski operi dirigiral svoj prvi simfonični koncert z deli Smetane, Wagnerja, Čajkovskega in Brucknera. Matačić je v Ljubljani ostal do leta 1924.

... da je slovenski pisatelj in publicist **Anton Kos** (9.1.1837 - 20.4.1900) študiral pravo v Zagrebu, kjer je ostal kot pravnik do leta 1885, nato pa je bil do smrti sodni svetnik v Požegi. Med drugim je napisal knjigo o političnih razmerah na Slovenskem "Uspomene na Sloveniju", ki je bila objavljena 1863 v Zagrebu.

Silvin Jerman in Ilinka Todorovski

MIP-ZAGREB d.o.o.

izvožno - uvožno podjetje

Remetinec 42, Zagreb

Telefon: 01/6140 451

Tel/fax:

01/6141 030

POLUTRAJNI PROIZVODI:

- MORTADELA

TRAJNI PROIZVODI:

- ZIMSKA

- MILANSKA

- KRAŠKI VRAT

KRAŠKI PROIZVODI:

- PRŠUT

- PANCETE

Naslovnica: *Ita Rina* Novi odmev izdaja *Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom* iz Zagreba s pomočjo Ureda za nacionalne manjine Republike Hrvatske in Ministrstva za kulturo Republike Slovenije. Za izdajatelja: *Darko Šonc*. Urednik: *Silvin Jerman*. Uredništvo: *Miroslava Marija Bahun, Slavica Benko, Marijan Horn, Polona Jurinić, Ivica Kunej, Cvetka Matko, Franc Strašek, Darko Šonc, Ilinka Todorovski* (pregled, priprava in oprema besedil). Oblikovanje in prelom: *Ljudevit Gaj*. Tisk: *FS d.o.o.*, Masarykova 28, Zagreb. Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku. Naklada: 500 izvodov. Naslov uredništva: *Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom*, Masarykova 13/I, 10000 Zagreb, telefon/telefaks: 4855 171, e-mail: slovenski-dom@zg.tel.hr

